

Møte torsdag den 6. februar kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 46):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam og Lena Jensen om å innføre en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolene (Innst. S. nr. 109 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:2 (2002-2003))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Magnhild Meltveit Kleppa og Rune J. Skjælaaen om å lovfeste like forsikringsordninger ved ulykker for elever i grunnskole og videregående skole (Innst. S. nr. 108 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:24 (2002-2003))
3. Interpellasjon fra representanten Arne Lyngstad til utdannings- og forskningsministeren:

«Et viktig mål for norsk skolepolitikk er å gi alle barn lik rett til utdanning og utvikle en god offentlig skole for alle barn. Nyere skoleforskning viser store forskjeller i blant annet leseferdigheter og forskjeller mellom jenter og gutter. Undersøkelsene antyder at skolen vedlikeholder sosiale, økonomiske og kulturelle forskjeller. Disse forskjellene hemmer barnas mulighet til å forme sin egen framtid.

Hvilke strategier vil statsråden følge for å utjevne forskjellene skolene vedlikeholder?»
4. Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Øyvind Vaksdal, Gjermund Hagesæter, Arne Sortevik og Karin S. Woldseth om å sikre nødvendige midler til Statnett for å redusere risiko i kraftforsyningen på Vestlandet (Dokument nr. 8:51 (2002-2003))
5. Innstilling fra Stortingets presidentskap om enkelte forhold vedrørende granskingskommissjonen for Mehamn-ulykken (Innst. S. nr. 114 (2002-2003))
6. Referat

Statsråd Kristin Clemet overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten Øyvind Vaksdal vil framsette et privat forslag.

Øyvind Vaksdal (FrP): Jeg vil på vegne av Øyvind Korsberg, Per Sandberg og meg selv sette fram forslag om statlig myndighetsansvar for å bygge hovedrørledninger for naturgass til bruk i Norge.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Fra statsministerens kontor foreligger følgende brev til Stortinget, datert 31. januar 2003:

«I statsråd for H.M. Kongen holdt på Oslo slott 31. januar 2003 kl. 1100 er bestemt:

Statssekretær Thorhild Widvey gis etter søknad avskjed i nåde fra embetet som statssekretær i Fiskeridepartementet.

Statssekretær Thorhild Widvey utnevnes til statssekretær i Utenriksdepartementet.

Politisk rådgiver Janne Johnsen utnevnes til statssekretær i Fiskeridepartementet.»

Presidenten foreslår at det refererte brevet vedlegges protokollen – det anses vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam og Lena Jensen om å innføre en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolene (Innst. S. nr. 109 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:2 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Høyre, 5 minutter til hver av de øvrige partiene og 5 minutter til representanten Simonsen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver gruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rune J. Skjælaaen (Sp) (ordfører for saken): Saken vi har for oss, er et Dokument nr. 8-forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam og Lena Jensen om å innføre en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolen. Bakgrunnen for forslaget er den bekymring som forslagsstillerne har for ressursituasjonen i grunnskolen i landet vårt.

Ressursituasjonen i grunnskolen opptar faktisk hele komiteen.

Flertallet sier:

«Flertallet har merket seg nye tall fra Grunnskolens Informasjonssystem – GSI, som viser endring i timetall per elev og elevtallsutvikling som gir grunn til bekymring.»

En sammenlikning av utviklingen i elevtall og timetall fra 1998-99 fram til i dag viser faktisk en reduksjon på hele 19 pst. Og det er svært mye. Både regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Senterpartiet understreker at de faktisk er bekymret over denne utviklingen.

Samtidig understreker flertallet at det er stor oppslutning om den offentlige skolen, og at skolen som felles møteplass for alle barn, uavhengig av sosial, religiøs eller kulturell bakgrunn, er en styrke for samfunnet. Videre bemerker flertallet at det tror at

«fortsatt stor oppslutning om den offentlige skolen er avhengig av at foreldrene føler at skolen er et satsingsområde».

Nå har situasjonen også vist at foreldre rundt omkring i landet vårt faktisk er sterkt bekymret for utviklingen innenfor skolen. Og som saksordfører synes jeg det er opplysende at et flertall i komiteen faktisk deler denne bekymringen.

Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre understreker også forslagsstillernes intensjon om å sikre grunnskolen nok ressurser, men de understreker samtidig at økte ressurser ikke nødvendigvis bedrer kvaliteten. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet peker på at reduserte delingstimer og økt antall timer til spesialundervisning, stenging av skolebibliotek osv., sier noe om at skolen er i en svært presset situasjon rundt omkring i kommunene.

Flertallet i komiteen går ikke inn for å fastsette en minstestandard, og understreker veldig sterkt at her handler det om lokale prioriteringer, og at det er opp til de enkelte kommunestyre å velge hvordan de vil satse. Men det er viktig å se denne saken i sammenheng med den situasjonen som kommunene befinner seg i, nemlig at en på et vis ofte må velge det minste ondet. Det uttrykker altså flertallet i komiteen bekymring over.

Så sier flertallet:

«Flertallet viser til at Regjeringen er bedt om å komme tilbake til Stortinget våren 2003 med en redegjørelse for ressursituasjonen i grunnskolen.»

Flertallet imøteser en slik redegjørelse med muligheten til å vurdere sammenhengen mellom tilgjengelige ressurser og skolens mulighet til å gi alle elever likeverdig undervisning og oppfølging i tråd med opplæringsloven. I tillegg må dette holdes opp mot at kommunene skal kunne ha frihet til å ha den skolestrukturen som en har. Det jeg gjerne ønsker at statsråden skal si noe om, er på hvilken måte statsråden vil komme til Stortinget og gi denne redegjørelsen. Jeg ønsker at statsråden kommer med en egen redegjørelse, og ikke gjør det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Jeg ønsker at Stortinget – uten at vi skal henge oss opp i tall – på en måte fritt kan få lov å drøfte ressursituasjonen på bredt grunnlag. Så jeg håper statsråden kan svare noe på det når hun får ordet.

Eva M. Nielsen (A): Utdanningspolitikk handler mest av alt om å gi den enkelte elev kunnskap og gi elevene muligheten til å strekke seg opp og nå sine mål, realisere sine drømmer og sitt potensial. Utdanningspolitikk handler også om å ta ansvar. Det er et faktum at det er store forskjeller på ressursinnsatsen mellom kommunene. Dagens inntektssystem er komplisert og vanskelig å få oversikt over. Vi får stadig flere eksempler på kommuner som sliter, og som prioriterer mellom lovpålagte oppgaver – de prioriterer mellom lovpålagte oppgaver! I en slik situasjon kan det synes som at skolehverdagen til den enkelte kan sammenlignes med et lotteri: En god skolehverdag kan avhenge av hvilken kommune man bor i. Slik skal det ikke være, slik kan det ikke være.

Arbeiderpartiet deler forslagsstillernes oppfatning at statsråd Clemets bilde av den norske skolen ikke er riktig. Det at vi pengemessig bor i det land som kanskje

bruker mest på skolen, og som likevel får middels tilbake, slik Clemet har gjentatt flere ganger, er ikke riktig. Min påstand er at det er foreldrenes opplevelse av ressursmangel i skolen som er korrekt.

Dagens tema er ikke nytt. Et sammenlignbart forslag ble drøftet her på Stortinget i 2000. Det er et Dokument nr. 8-forslag som ble fremmet av Grete Knudsen og Sylvia Brustad. Dette var et forslag om å be Regjeringa legge fram forslag til virkemidler som kan sikre likeverdig skoletilbud over hele landet når det gjelder både spesialundervisning, undervisningstimetall og delingstimer. Forslaget ble vedtatt i Stortinget.

Arbeiderpartiet mener i dag at en gjennomgang av dagens finansieringsordning for grunnskolen krever mer tid enn det som det legges opp til i et Dokument nr. 8-forslag som man bare sender til Stortinget. I tillegg kan det spørres om hvor heldig det er at man med en utvikling av særordninger får statlig ressuroverføring til kommunene. Man må hele tiden veie dette opp mot det kommunale sjølstyret. Samtidig er det viktig å få en total gjennomgang av finansieringssystemet til skolene. Som jeg sa: Det er komplisert, det er uoversiktlig – det er veldig viktig med en totalgjennomgang av finansieringssystemet.

Vi vet at dagens system skaper ulikheter rundt omkring i landet. Hvis det er slik som forslagsstillerne påpeker, at finansieringssystemet bør endres, må det gjøres etter en grundig utredning og ikke etter et Dokument nr. 8-forslag. Vi vil derfor avvente departementets redegjørelse, som også saksordføreren nevnte, om ressursituasjonen i hele grunnskoleopplæringen, som vi forventer skal komme i løpet av våren 2003. En slik gjennomgang vil gi grunnlag for en bred debatt om forholdet mellom ressurser og resultater i skolen. Det er mange meninger om hva som er best måte å finansiere skolen på, ikke minst har vi merket oss Utdanningsforbundets uttalelser om en mer detaljert minstestandard.

Min påstand er at den debatten vi har akkurat nå, er et direkte resultat av kommunenes elendige økonomi. I disse dager sies 2 500 lærere opp i grunnskolen. I dag markerer streikende lærere sin mistillit til skolestatsråden. «Null tillit» er parolen vi vil få se her utenfor i dag. Kravet om minstestandarder er forståelig, sett i lys av kommuneøkonomien. Men mitt poeng er at en minstestandard er uinteressant dersom en ikke fullfinansierer.

Jan Olav Olsen (H): Forslaget om innføring av minstestandard begrunnes av forslagsstillerne med at dette er nødvendig for å gi elevene i grunnskolen opplæring av høy kvalitet. At skolen skal ha høy kvalitet, er det ingen uenighet om. At skolen må ha økonomiske ressurser for å oppnå høy kvalitet, er det heller ingen uenighet om. Det burde heller ikke være uenighet om at vi i Norge har et svært høyt ressursbruk i skolen. Det er det faktisk god grunn til å være tilfreds med.

Minstestandard i grunnskolen er ikke noe nytt. Også dagens opplæringslov inneholder bestemmelser om minstestandard. Og det er et faktum at de aller fleste kommuner ligger over de minimumskrav som loven fastsetter.

Tall fra flere OECD-land viser at Norge faktisk er blant de land som bruker mest ressurser pr. elev. Samtidig vet vi at norske elever har middels prestasjoner sammenlignet med elever i andre OECD-land. Da må vi stille spørsmålet om det er økonomi som er det største problemet i norsk skole. Vil mer midler føre til høyere kvalitet?

Forskning, bl.a. en undersøkelse gjort av forskere ved Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet i Oslo og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, viser at det ikke er noen signifikant sammenheng mellom ressursbruk og elevenes faglige prestasjoner. Det betyr ikke at økonomi ikke er viktig. Grunnskolen må ha, og skal ha, et godt økonomisk fundament, men dette fundamentet gjøres etter vår mening ikke bedre ved å innføre en nasjonal minstestandard som ganske sikkert vil ligge under det nivået de aller fleste kommuner ligger på i dag. En minstestandard vil lett kunne bli betraktet som en maksimumssats og vil dermed ikke bli en styrking av skolen.

Høyre er opptatt av kvalitet i skolen. Etter vår mening må ikke fokus rettes mot økonomi, i hvert fall ikke ensidig mot økonomi, men mot hvordan midlene brukes, mot hvordan skolen organiseres, og mot skolens innhold. Den lokale handlefrihet må vektlegges. Den enkelte skole må få mulighet til å utnytte sine ressurser, både økonomiske og menneskelige, ut fra hva skolen selv finner ut er best. Når sentrale myndigheter overlater beslutninger om driften til den enkelte skole, vil læringsutbyttet øke. Dette er faktisk klart vist både i TIMSS-undersøkelsene fra 1995 og PISA-undersøkelsen fra 2000. Handlefrihet for den enkelte skole er derfor et viktig element for å gi skolen høyere kvalitet. Vi mener at en nasjonal minstestandard vil svekke den lokale handlefrihet. Norske skoler er ulike – ulik størrelse, ulike geografiske forhold, ulik elevsammensetning, ulike lærerressurser osv. Skolenes mulighet til å utnytte nettopp sine fortrinn vil bli vanskeliggjort ved å innføre en nasjonal minstestandard.

Høyre har tro på det lokale selvstyret. Det er kommunene som har ansvar for å organisere skolen og for å foreta egne prioriteringer innenfor tilgjengelige ressurser.

Innføring av en nasjonal minstestandard vil svekke det kommunale selvstyret samtidig som de ulike forutsetninger og betingelser som finnes i kommunene når det gjelder grunnskoledrift, ikke vil bli fanget opp. Systemet vil rett og slett få urimelige virkninger.

Det er likevel viktig å understreke at skolen må sikres nødvendige økonomiske ressurser. Det er, som saksordføreren sa, grunn til uro over at delingstallet i skolen reduseres, mens antall timer til spesialundervisning etter enkeltvedtak øker. Skolen må få mulighet til å sette inn styrkingstiltak så tidlig som mulig, slik at elevene får den tilpassede opplæring de har krav på. Jeg regner med at den utviklingen som vi nå kan se på dette punkt, blir fulgt opp nøye av departementet.

Gjennom sine mange forslag har statsråden fokusert på kvalitetsbegrepet i skolen, og hun har greid å gi begrepet et videre innhold enn bare penger. Jeg er selv mye ute blant skolefolk og foreldre og interessen for skolepoli-

tikk er stor. Men interessen er mer rettet mot skolens innhold, mot skolens organisering og mot ønsket om fleksibilitet i forhold til sentrale beslutninger. Jeg er glad for at det er her mye av fokuset nå ligger, og jeg er overbevist om at det vedtaket som er gjort, alle tiltak som har kommet, og de forslag som vil komme, vil være viktige bidrag til at norsk skole får den ønskede kvalitetsheving.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lena Jensen (SV): Representanten peker på en ting som komiteen og Stortinget er helt enige om: Ressurssituasjonen i kommunene er stram, og det er et økonomisk problem. Men Høyre har gjentatte ganger gitt uttrykk for at lærerne er en nøkkelfaktor for å skape kvalitet i opplæringen i norsk skole. Det er en oppfatning jeg deler fullt ut, og som jeg er helt enig i.

Godt kvalifiserte lærere er avgjørende for å skape en god skole. Derfor er det med stor bekymring jeg ser de nye tallene som er kommet fra GSI, som viser at antallet årsverk for lærere og undervisningspersonell har gått ned med 4 pst. fra skoleåret 1998/1999 til og med 2002/2003. I samme periode har antallet assistenter i skolen økt med hele 4,5 pst. I denne perioden har også elevtallet økt, med 7 pst.

I en stram økonomisk situasjon er det fristende for skolen å erstatte godt kvalifiserte, men dyrere lærere med assistenter. Hvordan ser representanten fra Høyre på denne utviklingen, der lærere ser ut til å erstatte elever med ukvalifisert personale?

Vårt forslag om en minstestandard i skolen går ikke på bekostning av kommunens selvstyre. Vi har lagt inn et forslag om at man skal øke gjennomsnittlig 60 pst. over den standarden som ligger i skolen i dag. Vi fremmer vårt forslag for å sikre skolen og sikre alle elever i landet at man skal ha et minimum kvalifisert lærerpersonell og økonomisk sikring av kvaliteten i skolen.

Jan Olav Olsen (H): Ja, jeg kan være enig i at ressursituasjonen er urovekkende. Jeg er også enig i at lærerne selvfølgelig er en nøkkelfaktor.

Når det gjelder statistikken som det vises til når det gjelder nedgang på lærere, har det forundret meg litt at et moment som jeg tror er en viktig årsak, ikke er tatt med i diskusjonen, nemlig lærerpakke 2, særlig – lærernes lesetid har blitt økt, og det har da ført til at det er behov for færre lærere for å dekke det samme antall timer, og det er klart det er en vesentlig grunn til at man kan se noe nedgang når det gjelder antall lærere.

Økning av assistenter tror jeg er positivt. Det er et behov for personale i skolen som ikke nødvendigvis har pedagogisk utdanning. Assistenter er et viktig supplement til lærerne på mange skoler. Jeg tror at det er utrolig mange oppgaver i skolen som fram til de siste årene har vært utført av pedagogisk utdannet personale, som med fordel kan bli utført av assistenter. Jeg tror at nedgangen i antall lærere har mye av sin forklaring i lærerpakke 2 og økt lesetid, og at det og økningen av assistenter er til det beste både for skolen og for elevene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Arne Sortevik (FrP): Det er fokus på utdanning og på skole for tiden. Det er gledelig. Det er viktig å ha fokus på skole. Det er også viktig å ha fokus på at læringsresultatet er det viktigste.

Det er også viktig å minne hverandre om at vi vel nærmest har Europa-rekord i ressursbruk og lærertetthet. Men vi har dessverre langt mer mismodige resultater å vise til når det gjelder læringsresultater for elever, målt av OECD i den mye omtalte PISA-undersøkelsen. Det er også slik at vi ikke finner noen lovmessig sammenheng mellom ressursinnsatsen og resultatene, både lærde og også vi politikere har ulikt syn på det.

Like fullt er vi i Fremskrittspartiet også opptatt av at vi må få systemendringer i norsk skole. Vi fremmet ved sesjonsstart i fjor høst et omfattende Dokument nr. 8-forslag, ni-til forskjellige forslag til systemendring, som ble behandlet i november og avvist av samtlige andre partier.

Blant de systemendringene vi ønsker å gjennomføre, er endring i finansiering. Vi ønsker å fjerne kommunene, vi ønsker å gjøre det umulig for lokale kommunestyre å legge labbene på penger som er ment til skole. Det gjør vi etter vår mening best ved å få en direkte statlig finansiering, en ordning hvor staten betaler skolepenger for den enkelte elev til den skolen der eleven velger å være elev. Og da bruker jeg anledningen til å ta opp vårt forslag som ligger i innstillingen.

Vi gleder oss samtidig over at det er systemendring på gang i skolen. Vi har altså en varslet systemendring som går på hvor lønnsforhandlingene skal plasseres. Det er begredelig at vi får en streikereaksjon mot en så viktig systemendring. Det er begredelig at vi får en streikereaksjon fra et forbund som åpenbart lider av endringsredsel. Desto mer gledelig er det at foreldrene, som jo er organisert gjennom Foreldreutvalget for grunnskolen, er veldig tydelige på at de tar avstand fra streiken, og tar avstand fra å bruke elever i en lønnskamp fra lærernes side.

Det som er interessant – og som jeg har lyst til å bruke noen sekunder på – knyttet til selve forslaget, er at det er kommet en del kommentarer til det som er foreslått. Til og med fra det forbundet som er preget av endringsredsel, er det faktisk ganske klare innvendinger til forslaget, iallfall slik som det er konstruert av forslagsstillerne. Også fra Utdanningsforbundet har man problemer med å svelge det som kommer direkte fra SV i forslags form, og som er bakgrunnen for at vi har denne saken her i dag. Det er interessant å merke seg.

Det som også er interessant å merke seg, er at det skal komme en redegjørelse til Stortinget om ressursituasjonen i grunnopplæring i løpet av første halvår 2003. Den kommer på bakgrunn av budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet – en av de mange tingene som Fremskrittspartiet fikk til innenfor utdanningsområdet i avtalen med regjeringspartiene.

Men jeg har lyst til å minne om at det samme forslaget som nå er en del av budsjettavtalen, faktisk ble fremsatt i stortingsalen i forbindelse med trontaledebatten. Det fikk ingen tilslutning fra regjeringspartiene – det var kan-

skje ikke så overraskende den gangen – men det fikk heller ingen tilslutning fra de andre opposisjonspartiene. Verken Arbeiderpartiet, Senterpartiet eller SV følte i oktober noe særlig behov for å få en melding om ressursituasjonen i skolen. Det er mulig at Senterpartiet stemte for – jeg ser det er én ivrig replikant – men iallfall var det helt klar avvisning fra forslagsstillerne parti, SV. De vil ikke ha en slik melding. Nå får vi en slik melding, på initiativ fra Fremskrittspartiet, og da får vi forhåpentligvis en bred belysning av en rekke problemstillinger knyttet til ressursbruk og resultater i norsk skole. Det tror vi er nyttig. Og da er det også full anledning for de ulike partiene til igjen å fremme sine syn knyttet til ressurser og resultater i norsk skole.

Presidenten: Arne Sortevik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Jeg viftet raskt med hånden, for er det et parti som virkelig har understreket behovet for ressurser til grunnskolen, så er det nettopp Senterpartiet.

Den redegjørelsen som vi ber Regjeringen komme til Stortinget med, har to viktige momenter i seg. Det første er at den på en måte skal ses opp mot dette som handler om tilpasset opplæring for den enkelte elev, som faktisk er det viktigste begrepet som står i L97 – tilpasset opplæring for den enkelte elev. Hvilke ressurser må til for at en skal kunne si at enhver får opplæring etter evner og krefter? Det er det ene. Det andre er at den også skal måles opp mot det at skolene skal ha frihet til å bestemme den lokale skolestrukturen, altså at en ikke ut fra ressursituasjonen tvinges til å legge ned skoler.

Dette mener jeg er viktige føringer som Regjeringen må ha som utgangspunkt når den kommer til Stortinget med denne redegjørelsen.

Arne Sortevik (FrP): To ting: Fra Fremskrittspartiets side er vi sikre på at den beste resepten for å stoppe at skolene legges ned, er å sikre at pengene nettopp følger eleven.

Når det gjelder redegjørelsen, tror jeg at KS i sitt svar til saken har beskrevet det veldig greit:

«KS tror at en slik gjennomgang vil kunne gi grunnlag for en bredere debatt om forholdet mellom ressurser og resultater i skolen enn enkeltstående dok.8-forslag.»

– dette er da etter at de har vist til avtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Det tror vi også. Men jeg slutter meg til det som har kommet til uttrykk her, at vi håper det blir en melding. Vi forutsetter at det blir en melding. Vi forutsetter at det ikke blir en kolonne i et budsjettdokument, knyttet til revidert budsjett. Vi forutsetter det som ligger i avtaleteksten, at dette kommer som en redegjørelse i en egen melding, med en bred drøftelse som også gir grunnlag for en god og skikkelig behandling i komiteen og en god og skikkelig behandling i stortingsalen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Christian Holm (SV): SV mener en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolene kan være med på å gi en plattform av trygghet og forutsigbarhet. Den vil representere en sikring for at omstilling kan tjene målet om virkelig kvalitetsheving og ikke bare tilpasning til en stadig mer anstrengt kommuneøkonomi.

Jeg vil ikke bruke så mye tid på å begrunne behovet ved å se på situasjonen rundt i kommunene. Jeg konstaterer at det iallfall et stykke på vei er et felles syn på skolens økonomiske situasjon og konsekvensene av den, og viser ikke minst til det saksordføreren redegjorde for.

Videre erfarte jeg i gårsdagens spørretime at også Kristin Clemet gikk i retning av det samme da hun – kanskje litt overraskende åpenhjertig – vedgikk at kommuneøkonomien representerer en alvorlig utfordring for skolen. Jeg vil derfor konsentrere meg om det som synes å være en av hovedgrunnene til at ingen av partiene vil støtte SVs forslag: det at vårt forslag vil svekke det lokale selvstyret.

Etter mitt syn kan det ikke herske noen tvil om at et visst økonomisk handlingsrom er en nødvendig forutsetning for et reelt lokalt selvstyre. Det største hindret er, slik jeg ser det, ikke først og fremst sterke statlige føringer, men den tvang som ligger i manglende økonomisk evne til å styre i den retningen man ønsker.

Jeg har min politiske hverdag et annet sted enn i dette huset – i en fattig presskommune. Som kommunestyre-, formannskaps- og skolestyrerepresentant har jeg i år etter år erfart at motoren i skolepolitikken slett ikke er ønsket om en bedre skole, om klokere og gladere barn, men først og fremst økonomisk tvang.

Det er bare noen dager siden politikerflertallet i den kommunen jeg kommer fra, Nesodden, instruerte skolen til å bryte opplæringsloven ved å flytte elever ut av skolens nærområder og over til andre skoler. Det var ingen nyordning motivert av et ønske om å heve kvaliteten og gi barna det beste tilbud, men motivert av den økonomiske tvang som ligger i den økonomiske situasjonen som kommunene er i. Jeg opplever dette som utslag av sterk statlig styring, der økonomien er virkemidlet. Vi erfarer da også at det er tungt å få folk til å engasjere seg og ta del i lokaldemokratiet.

Frihet til nytenkning får liten verdi når det først og fremst dreier seg om frihet til å finne løsninger som koster mindre, som skal få hjulene til å gå rundt med færre lærere, som setter kommunen i stand til å drive med mindre kostnader. Slik er realiteten i svært mange kommuner.

SV ønsker nytenkning. Vi har f.eks. tro på at det kan være verdifullt å åpne for en annen organisering av skolehverdagen gjennom f.eks. å gå bort fra de tradisjonelle sperrere på klassestørrelsen. Men dersom ikke et minstegrunnlag av ressurser sikres, blir en slik mulighet til en tvang. Jeg vet at i min kommune – med den økonomiske situasjonen vi har – vil denne muligheten kun være til gagn for dem som strever med å få budsjetten til å gå i hop. Uten en sikring som den som ligger i vårt forslag,

blir Regjeringens ønske om å oppheve klassesdelingskravet en sikker vei til redusert kvalitet.

En minstestandard for grunnskolen representerer ingen detaljstyring. Det er en styring av grunnleggende viktige nasjonale mål. Den vil gi rom for bedre utstyr, for mer spesialisert undervisning, for prosjektarbeid, for nye arbeidsformer – kort sagt en nytenkning som skolen sårt trenger, men som dagens ressursituasjon gir altfor lite rom for. Den vil også motvirke den stadig større forskjell i ressursbruken fra kommune til kommune som vi ser. SV er en sterk tilhenger av at lokalsamfunnene velger ulikt, men det må resultere i et likeverdig, om enn forskjellig tilbud.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet uttrykker bekymring for at en minstestandard vil skyve problemene over på andre sektorer dersom kommunene ikke tilføres midler i samme størrelsesorden. For SV er det et absolutt krav, og det uttrykkes også i dette Dokument nr. 8-forslaget, at Stortinget kompenserer for de økte kostnadene. Kommunene kan ikke bære flere reformer uten inndekning. Vi har anslått kostnaden til 1,5–2 milliarder kr, og mener det er fullt forsvarlig ut fra den målsettingen som jeg har erfart at både SV og Høyre har felles, iallfall når man legger Høyres retorikk i valgkampen til grunn, å skape verdens beste skole. SV ser på innføring av en nasjonal minstestandard som en av hjørnesteinene i satsningen for et slikt mål.

Så vil jeg bare kort komme med noen kommentarer til Høyres representants syn på dette med sammenhengen mellom ressurser og kvalitet.

Vi hører så ofte fra Høyre at det ikke er noen slik sammenheng, at man nesten fristes til å tro at man ser på det å redusere ressursene som et middel for å få økt kvalitet. Det er selvfølgelig ikke slik at det finnes noen mekanisk sammenheng mellom ressursøkning og kvalitetsøkning. Men det kan neppe herske noen tvil om, slik jeg ser det, at de kvalitetene som finnes i den norske skolen, har sammenheng med bruk av mye ressurser gjennom lang tid, og at dagens økonomiske situasjon er en reell trussel mot dette.

Jeg vil benytte anledningen til å fremme SVs forslag i innstillingen.

Presidenten: Christian Holm har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Søren Fredrik Voie (H): Jeg har lært å tenke positivt om de fleste, også om de fleste utsagn. Derfor har jeg som utgangspunkt at SV gjerne vil det beste for de fleste, også når det gjelder skolen. SV ønsker på den ene siden lokalt selvstyre, mens de på den andre siden påtvinger kommunene det ene detaljforslaget fra Stortinget etter det andre, som detaljregulerer hva kommunene skal gjøre. De ønsker på den ene siden lokal handlefrihet, mens de på den andre siden vedtar reformer i Stortinget som fratrukk kommunene handlefrihet. Jeg nevner ett eksempel: Når SV nå ønsker at kommunene skal få bedre økonomi i forhold til skolene, er SV samtidig med på å vedta på

Stortinget en barnehagereform som fratrar kommunene handlefrihet, og som en rekke ordførere, inkludert Kommunenes Sentralforbund, argumenterer sterkt mot og fraråder at Stortinget vedtar.

På den ene siden ønsker SV at kommunene skal få mer midler til skolene – 1,5–2 milliarder kr, blir det sagt her. På den andre siden fører man en politikk som gjør at rentenivået går motsatt vei hvis SVs politikk hadde blitt ført, i forhold til det som stortingsflertallet har vedtatt. Innser ikke SV at det bør være samsvar mellom det man gjør på Stortinget i enkeltsaker, og det man ønsker at kommunene skal gjennomføre på lokalt hold? Bør det ikke være samsvar mellom ønsket om lokal handlefrihet og den sentraldirigeringen SV står for i Stortinget?

Christian Holm (SV): Jeg gjorde i mitt innlegg rede for at slik jeg ser det, er et økonomisk grunnlag som sikrer handlefrihet, også en vesentlig forutsetning for et lokalt selvstyre. En underbudsjettering av kommunene skaper en tvang som virker mot det lokale selvstyre, og som setter lokalpolitikere i en situasjon der man ikke får gjort de valgene man ønsker å gjøre, men tvinges inn i et spor som legges av de økonomiske rammene. Vi har understreket at dette er en reform som må kompenseres med tilstrekkelige midler. Så vil det være opp til det lokale selvstyre og den enkelte kommune å utforme tilbudet slik man vil. Men det ligger altså en viss nasjonal minstestandard i bunnen, og det tror jeg er nødvendig på skolesektoren.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Elsa Skarbøvik (KrF): Det er ikke tvil om at skolen har vært utsatt for stor oppmerksomhet i flere sammenhenger i det siste, slik også i salen her i dag. Men også utenfor denne sal vil vi merke på lærernes aktivitet i dag at skolen er på banen.

Kristelig Folkeparti har stor forståelse for den frustrasjonen mange føler over at en rekke kommuner nå skjærer ned på bevilgningene til skolene. Vi er vitne til at kommuner kutter i gode tilbud, ofte stikk i strid med de målsettinger som det er bred politisk enighet om. Det sentrale må derfor være å sette kommunene i stand til å prioritere skolen. Det må være samsvar mellom pålagte oppgaver og overføringer av ressurser.

Men Kristelig Folkeparti ønsker ikke å støtte forslaget fra SV om å innføre en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolene. Det tror vi ikke er veien å gå. Det er på det rene at det er store ulikheter fra kommune til kommune når det gjelder bruk av penger på skole pr. elev. Dette kan oppleves som urettferdig, men det er viktig for Kristelig Folkeparti at kommunene fortsatt skal ha ansvar for og frihet til å organisere grunnskolen etter egne prioriteringer og tilgjengelige ressurser. Kommunene selv vet hvor skoen trykker – eller skolen. Det er ikke riktig å si at ulikt utgiftsnivå i kommunene reflekteres i ulik kvalitet på skole- og undervisningstilbud. De store utgiftsvariasjoner er avhengig av geografi, skolestørrelse, antall elever med behov for styrkingstiltak osv. Dess-

uten bør det også legges mer vekt på lærerrollen og lærernes kompetanse. Dette er også utslagsgivende for elevenes læringskurve.

Det er verdt å merke seg at Kommunenes Sentralforbund har gått imot forslaget om en nasjonal minstestandard, fordi de frykter at forslaget vil svekke lokaldemokratiet og være til hinder for en fleksibel, fornuftig og effektiv bruk av offentlige midler.

En stor utfordring for skolen framover er å realisere målene i de nasjonale læreplanene om å utvikle den lokale skolen. Planene gir et stort handlingsrom, og utviklingen framover er derfor avhengig av lokal vilje og lokalt initiativ. Kristelig Folkeparti har tillit til at lokalsamfunnene ønsker å ta denne utfordringen. I dag ligger gjennomsnittlig lærertimetall ca. 70 pst. over lovens minimumsnivå. Det viser at mange satser på en god skole. Og jeg er glad for at vi kan bruke mange ressurser på skolen. Det er ikke høyt ressursforbruk som er problemet, det er å bruke ressursene på en best mulig måte. Og resultat er for meg mer enn målbare karakterer.

Det er viktig at kommunene prioriterer skole, men debatten om kvalitet i skolen er mer enn spørsmål om penger. Det er ingen entydig sammenheng mellom ressursbruk og elevenes faglige prestasjoner, som vi har hørt. Kristelig Folkeparti ønsker at innholdet i skolen i langt større grad er gjenstand for politisk debatt. Jeg ser dermed med forventning fram til at Kvalitetsutvalget for grunnskolen legger fram sin innstilling i juni. Jeg håper at utvalgets innstilling kan bidra til å utvide horisonten i den skolepolitiske debatten.

Dessuten er departementet også bedt om, som vi har hørt tidligere her i dag, at Stortinget får en redegjørelse om ressursituasjonen i grunnsopplæringen.

Jeg er glad for at et stort flertall i komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til at det er stor oppslutning om den offentlige skolen. Det er en styrke i vårt samfunn at barn med ulik bakgrunn møtes på samme skole. Dette står ikke i motstrid til at noen vil velge en friskole. Den retten må vi ha i et demokratisk land. Men Kristelig Folkeparti vil fortsatt satse på den offentlige skolen. Vi trenger en god skole, ikke bare for elevenes skyld, men også for samfunnets skyld.

I løpet av 1990-årene har vi bygd ut et 13-årig utdanningstilbud. Tilbudet skal være likeverdig for alle i hele landet. Samtidig skal opplæringen preges av mangfold og lokale forhold. Vi tror fremdeles på det lokale selvstyre og at lokalpolitikernes vilje er der til å skape en god skole.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva M. Nielsen (A): Det er hyggelig å høre at Kristelig Folkeparti har stor forståelse for kommunenes økonomi. Det er bare slik at i kommunene hjelper det veldig lite med forståelse når man skal få budsjettet til å gå i hop. Det overrasker meg at Kristelig Folkeparti gang på gang kan gå på talerstolen og si at de har så stor forståelse for den dårlige kommuneøkonomien, for velferdstilbud som ikke kan gis. Da får dere nevne det for Erna Sol-

berg! Det hadde vært OK om Kristelig Folkeparti i regjering hadde gått ut offensivt og sagt: Vi skal ta kommunenes økonomi på alvor, og vi skal presse Høyre til å ta et løft for offentlig sektor.

Det er med stor skuffelse jeg registrerer at Kristelig Folkeparti, som i mange år har stått skulder ved skulder med Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet i forsvar for enhetsskolen, i forsvar for den offentlige skolen, nå kaster alle verdiene over bord og sier: Vi følger Høyre helt til døra, vi ønsker at privatskolene skal få et løft – slik det ble gjort under siste budsjettbehandling. Det går ikke an å stå her og si at en god kvalitet ikke bare er avhengig av penger. Når det sies gjentatte ganger, får man inntrykk av at om man bare gav skolen null kroner, fikk vi den beste skolen.

Mitt spørsmål er: Hvorfor har Kristelig Folkeparti forlatt sitt standpunkt om å støtte enhetsskolen, om å kjempe for den offentlige skolen, og nå følger Høyre helt til døra for private skoler?

Elsa Skarbøvik (KrF): Takk for utfordringen til å si – og gjenta det som jeg sa i mitt innlegg – at Kristelig Folkeparti ønsker en god offentlig skole. Det er det ikke tvil om. Og der står vi sammen med Høyre. Det er derfor vi regjerer sammen med Høyre; bl.a. står vi sammen i skolepolitikken. Vi vil satse på en god offentlig skole. Jeg la vekt på at dette ikke står i motstrid til at vi også gir tilbud om friskoler.

Det som skjedde ved behandlingen av det siste statsbudsjettet, med en økning i overføringene til friskolene, var et rettferdighetskrav, i og med at privatskoleloven sier at friskolene skal ha 85 pst. dekket i forhold til det man gir til offentlig skole. Det ble nå fulgt opp med en ny utredning, som viser at friskolene har vært underbudsjettet til nå. Det er ikke dermed mindre penger til den offentlige skole. Vi holder på å styrke den offentlige skole ved å gjøre mange andre grep enn bare å fokusere på penger. Jeg sa ikke at det ikke er bruk for penger. Jeg sa tvert imot at det ikke bare er et entydig samsvar hele tiden med hensyn til disse tingene. Men jeg sa at jeg er glad for at vi har en høy ressursbruk når det gjelder skolen i Norge. Det skulle bare mangle! Og rentenedgangen, som har kommet som resultat av et stramt statsbudsjett, har gitt 2 milliarder kr mer til kommunene. Det er altså en sammenheng her med et stramt statsbudsjett for å få renten ned, samtidig som man fokuserer på en god skole. Vi kaster ikke våre verdier over bord. Arbeiderpartiet kan være trygg på at for oss er offentlig skole noe vi vil satse på framover også.

Lena Jensen (SV): Representanten Elsa Skarbøvik peker på noe veldig viktig som det i Stortinget er bred enighet om, nemlig den dårlige kommuneøkonomien og den vanskelige situasjonen kommunene er i.

Men det er ikke mulig å forbedre kommunenes økonomi ved bare å være bekymret over den. Nå skjer det en reell nedgang i kommuneøkonomien. I årets budsjett ser man at kommunene har fått enda dårligere råd. Jeg vil ta et eksempel fra min datters skole. Hun går på Smestad

skole. Vi har nå fått beskjed om at skolebiblioteket vil bli nedlagt om et halvt år. Det er den realiteten man opplever rundt i kommunene. Er man opptatt av kommuneøkonomi, og av at kommunene skal ha en reell selvstyring, gir man penger med løftene. SV gav i budsjettet 5 milliarder kr mer i frie midler til kommunene, i tillegg til de overføringer til spesielle oppgaver som vi har gitt kommunene. For eksempel: Nå har Regjeringen sammen med Fremskrittspartiet vedtatt at skolefritidsordningen skal overføres fra øremerkede midler til frie midler til kommunene. Samtidig har man halvert tilskuddet til SFO. Man har redusert med 214 mill. kr når det gjelder skolefritidsordningen. Mitt spørsmål til Elsa Skarbøvik er da: Gir dette kommunene en reell handlefrihet i hvordan de skal håndtere skolefritidsordningen og dens tilbud?

Elsa Skarbøvik (KrF): Jeg skjønner at kommuneøkonomi blir tema i en debatt der man snakker om minstestandard. Men derfra til at man også tar opp SFO-saken – den kan ikke jeg se har noe med minstestandard å gjøre. For meg er ikke SFO noe som har med skolehverdagens offentlige engasjement å gjøre. Det er en frivillig ordning for foreldrene, som jeg da mener de bør betale for. Dette må også ses i sammenheng med andre oppgaver som kommunen har i forhold til sine innbyggere. For meg betyr ikke det at vi ser at SFO kommer dårligere ut mange steder. Det gjør ikke SFO, etter det jeg kjenner til, men man må her sette det i sammenheng med kommunens tilbud for øvrig.

Når det er snakk om å være bekymret og bare bekymret, er jeg ikke det. Vi gjør også noe med det, ved å se på hvordan tingene kan gjøres på andre måter. Vi prøver å snu saken, slik at vi ikke kommer inn i en svartmaling av norsk skole. Det er bare å ødelegge, og det er jeg mer bekymret for. Jeg ser at skolene utvikler seg bra rundt omkring i de forskjellige kommunene. Jeg er på veldig mange kommunebesøk og ber om å få se hva skolene driver med, så jeg kjenner dette fra innsiden. Det er så mye positivt som skjer, og det må vi også holde fram, ikke bare la oss dupere av all svartmalingen som vi kan lese om i avisene. Så vi gjør noe for å utvikle skolen. Det har aldri vært satt i gang så mange utviklingstiltak i norsk skole som pr. i dag, og dette ønsker vi skal komme flere til gode.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Representanten Skarbøvik sier hun har forståelse for frustrasjonen. Det er vel ikke så vanskelig å ha forståelse for ting, men spørsmålet er om representanten Skarbøvik og Kristelig Folkeparti også påtar seg ansvaret for den situasjonen som oppleves rundt omkring i Skole-Norge, og som særlig rammer kommunene dette året. Spørsmålet mitt til Elsa Skarbøvik er: Hva vil hun gjøre med den forståelsen sin? Vil hun stå rakt opp og si at dette tar vi ansvar for?

Jeg var på et møte i Sund på Sotra med kommunalminister Erna Solberg på fredag kveld, der vi hadde temaet: Styret mot stupet eller kommunesammenslåing? Der ble ressursituasjonen i kommunene debattert ganske

vidt, men hun lovte ikke noen bedring i 2004. Hun sa at kommuneøkonomien også i 2004 kom til å bli svært anstrengt.

Så spørsmålet mitt til Elsa Skarbøvik er altså: Når skal hun gå fra forståelse til ansvar og virkelig gjøre noe med den situasjonen som er rundt omkring i Skole-Norge? Hun har faktisk vært med på å skrive i innstillingen at man er bekymret over at antall delingstimer går ned, og at ressursituasjonen i skolen er som den er. Det nytter ikke bare å ha forståelse for frustrasjonen!

Elsa Skarbøvik (KrF): Jeg har mer enn forståelse, og jeg prøvde også å utdype i mitt innlegg at vi gjør noe med det.

Skolen utvikles innenfra, og vi ser på ting som kan gjøres på en annen måte enn før, ved å utnytte de ressursene som er. Det er å ta ansvar. Det er jo derfor dette er ute på høring, og det er lagt fram flere forslag som vil gjøre noe med akkurat dette. Å holde et stramt budsjett er å ta ansvar. Det er å ta ansvar for renten, som jeg bl.a. viste til i mitt forrige svar. Vi gjør noe når vi peker på at kommuneøkonomien er noe vi må gjøre noe med. Det er jeg helt enig i, og det har vi i vårt parti også sagt. Det blir også vist til at statsråden i spørretimen i går sa at det følges nøye med på hvordan dette med kommuneøkonomien utvikler seg. Det har heller aldri vært mer penger ute i kommunene enn det er pr. i dag, men det er noe med måten de brukes på. Blant annet går det mer til lønninger, f.eks. i skolen ved at vi har ønsket å heve lærernes lønn. Da blir ressursene brukt på en annen måte enn før. Jeg står ikke og lover noe for et nytt budsjett, men jeg lover at vi skal følge situasjonen, at vi skal gjøre noe med den, og at vi skal ta ansvar, slik at vi hele tiden kan utvikle en god skole. Det ønsker Kristelig Folkeparti å være med på.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Trine Skei Grande (V): Egentlig er ikke dette en skoledebatt, egentlig er det en debatt om det kommunale sjølstyret.

Kommuneøkonomien er jo faktisk en bekymring som alle partier har, og vi har lenge hatt en debatt om den. Jeg føler nå at vi kanskje får en ærlig debatt om den, der bekymringa er noenlunde likt fordelt. Dette er ikke noe som plutselig har oppstått i år. Jeg har prøvd å lage skolebudsjett også med arbeiderpartiregjeringer, uten at jeg oppfattet at det gav meg det store handlingsrommet for å nå de store høyder på skolesida.

Den største trusselen mot det kommunale sjølstyret og mot kommuneøkonomien er at man i denne salen lager et velde av rettigheter og minstestandarder som gjør at man ikke har noe handlingsrom lokalt. Dette har helse- og sosialavdelingen av dette hus vært dyktigst på. Det fører til at de som er opptatt av skole i dette hus, blir mer og mer presset. Da har vi valget mellom enten å prøve å nedkjemp helse- og sosialdelen eller å kaste oss på samme karusell. Jeg oppfattet at SV velger den strategien at vi må kaste skolen på den samme karusellen.

Det virker som et sjokk at vi har en kommunalminister som faktisk ikke lyver om forholdene, og som faktisk forteller hvordan ting egentlig er. Jeg tror at hvis vi hadde klart å komme dit at vi kunne diskutere kommuneøkonomi på det nivået, hadde det vært mye mer behagelig. Det er jo ikke sånn at alt vett i dette landet er plassert i denne salen, sjøl om jeg syns at Fremskrittspartiet i dagens debatt kom fram med sitt sanne jeg med det at kommunepolitikere skulle legge labbene sine på penger til skolen. Da syns jeg heller vi skal tro at kommunens velgere faktisk velger de politikerne som står for de verdiene de sjøl står for, og at det er veldig mange i kommune-ene som er med på å prioritere skolene, til tross for at vi ikke har alle mulige minstestandarder der som vi har innen helse- og sosialsektoren.

Ellers merker jeg meg også, etter den siste gjennomgangen av kommunene, at det helt klart er kommuner med Venstre-ordfører som har prioritert skole høyest.

Kortslutningen i dette forslaget er for det første at det ikke blir noe mer penger av at man har minstestandarder. Det blir absolutt ikke noe mer penger i systemet av det. Det andre er at man ikke godtar ulikhetene mellom skolene.

Jeg har reist rundt på skoler og sett veldig mye forskjellig, også skoler som har helt likt grunnlag økonomisk, demografisk og pedagogisk, men som får veldig forskjellig ut av pengene. Det kommunale og lokale sjølstyret betyr faktisk at man må ha tillit til at de folkene som er satt til å prioritere, også skal prioritere. I den forbindelse kom Lena Jensen med et godt eksempel, etter som hun har plassert sitt barn på vestkantskolen Smestad. Her i Oslo har skolene stor grad av sjølstyre og stor grad av foreldreinnflytelse i forhold til hvordan dette skal prioriteres. Og det har de fått fordi det er ulike syn på skolebibliotekets rolle. Hvis man reiser opp i Groruddalen, til Trasop skole, har man der prioritert skolebibliotek over mange år, og har et fantastisk skolebibliotek og fantastiske ressurser knyttet til det. Men det er et valg som skolen har gjort. Og det er opp til foreldre og lokalmiljø å engasjere seg. Hvis man syns skolebibliotek er viktigst, må man prioritere det. Men jeg vet at Smestad også har prioritert andre ting.

Og når det gjelder den type lokal variasjon i forhold til hvilken pedagogikk man velger, og hvilket fokus man ønsker å ha på virkemidlene i skolen, har jeg stor tro på at foreldre, lærere og elever sammen klarer å finne de beste løsningene, istedenfor å ha minstestandarder på hva man skal ha, uten at det henger sammen med den pedagogiske helhetstenkningen.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Holm (SV): Først til det representanten Trine Skei Grande sa om at det ikke blir mer penger av en innføring av minstestandard. Da må jeg gjenta det jeg sa i mitt innlegg, at det er en klar forutsetning fra SVs

side at en slik reform må kompenseres. Det er en satsing som også gjenspeiles i vår vinkling av statsbudsjettet.

Så til dette med at forslaget ikke tar hensyn til forskjeller mellom skoler. Der kan jeg bl.a. peke på innspill fra lærerorganisasjonene – som også ble trukket fram av representanten Sortevis – som ikke er motstandere av dette forslaget, men tvert imot støtter det. De har imidlertid kommentarer til hvordan dette kan innrettes for å få det til å virke etter hensikten, og det er verdifulle kommentarer som bl.a. går på dette med forskjeller mellom skolene. Så det vil kunne løses.

Så skal jeg ikke gjenta det jeg har sagt om en økonomisk handlefrihet som forutsetning for lokalt selvstyre, men heller peke på et annet eksempel sett fra en kommunes side. Satsingen på eldreomsorg var på mange vis en statlig styring og en inngripen i det lokale selvstyret. Men ute i den fattige kommunen ble det på mange måter følt som en befrielse, fordi det iallfall i noen grad fulgte penger med – ikke tilstrekkelig, syntes vi, men dog. Det gjorde at vi på et vis kunne rette ryggen og konsentrere oss om andre oppgaver, og at noen av de største utfordringene på den sektoren ble avhjulpet gjennom en statlig satsing. Så det er ikke nødvendigvis noen motsetning mellom selvstyre og statlig satsing.

Trine Skei Grande (V): Hvis det er en forutsetning at slike reformer skal kompenseres, burde jo dette være en budsjett sak og ikke et Dokument nr. 8-forslag.

Representanten Holm drog fram et godt eksempel i forhold til eldresatsingen. Det er helt klart at det er veldig mange kommunestyrerepresentanter – sjøl om vi også har støttet mye av det som er gjort – som har følt at dette må vi prioritere nå, for det er nå pengene fra staten er der. Det er nå vi må begynne å bygge. Og det er egentlig en inngripen i den kommunale og lokale prioriteringen. I tillegg hadde flere kommuner, som den kommunen jeg opprinnelig er fra, gjort ferdig veldig mye da staten fant ut at dette var viktig, noe som også førte til store lokale ulikheter. Og vi ser også i dag – med den potten vi har på skolebygg, som vi alle er enige om at det er et desperat behov for – at dette i mange kommuner fører til skole-sentralisering, fordi det er billigere å bygge nytt i tilknytning til annet enn å pusse opp de gamle, små skolene. Så alt vi gjør her i salen, griper inn i det lokale sjølstyret.

Jeg mener også at det prinsipielt ikke er noen forskjell mellom rettighetstankegangen til Fremskrittspartiet og minstestandardtankegangen til SV. Det er like mye brudd på det kommunale sjølstyret, og det er like mye tiltro til at alt vett er i denne sal, og ingen andre steder.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Jeg deler faktisk Trine Skei Grandes syn på lokaldemokratiet og den lokale handlefriheten. Jeg deler også hennes bekymring i forhold til hele rettighetslovgivningen og faren for at dette binder hele lokaldemokratiet, eller på et vis faktisk overflodiggjør lokaldemokratiet. Derfor har vi vært veldig tydelige, også i forhold til forslaget fra SV om minstestandarder i skolen. Men jeg synes ikke Trine Skei Grande skal få slippe så lett at jeg er enig med henne i alt.

Jeg har et spørsmål til henne. Man snakker om biblioteket på Smestad og på Trasop, og man snakker om satsing, men mener virkelig ikke representanten Skei Grande at det burde være så pass handlingsrom at man slapp å ta stilling til om man skulle legge ned et skolebibliotek eller ikke. Burde ikke det være en selvfølge i vårt land at en skole som har et bibliotek, skal ha handlingsrom nok til fortsatt å kunne ha biblioteket. Hvis hun ikke mener det, blir jeg faktisk litt bekymret.

Trine Skei Grande (V): Det er mye av de gode intensjoners tyranni her, det er jeg og Skjælaaen enig i. Men skolebibliotek som pedagogisk virkemiddel er mer enn det var i Fillan på 1980-tallet, da jeg gikk på skole der. Den satsingen man ser på de skolene som virkelig har satset på skolebibliotek, er både et vedlikehold i forhold til investeringer, det er snakk om man skal ha bibliotekkompetanse, og hvor mye bibliotekkompetanse man skal ha, og det er snakk om hvor aktivt man bruker skolebiblioteket som pedagogisk virkemiddel. Skolebiblioteket da jeg gikk på skolen, var fire hyller på et rom, der det var noen bøker som var veldig ofte lånt ut – jeg skal ikke fortelle hvilke det var – og så var det noen bøker som aldri hadde vært ut av hyllene. Det kan man godt si er en minstestandard på skolebibliotek. Men bruken av skolebibliotek som pedagogisk virkemiddel må henge sammen med den pedagogiske tankegangen i hele skolen, hvis man ønsker å bruke det. Det betyr at skoler kan ha ulike satsinger på dette, fra de to bokhyllene som vi hadde i kottet på Øysletta barneskole, helt til det man har på Trasop skole, der skolebiblioteket er hjertet i skolen og hjertet i skolens pedagogiske tankegang.

Arne Sortevis (FrP): Jeg oppfattet at jeg ble utfordret fra Venstre på dette med lokalt selvstyre. La meg være veldig tydelig på det: Fremskrittspartiet ser ingen rolle for kommunepolitikere når det gjelder å styre ressursrammen inn i skolen. Vi ser ikke at det er en oppgave for kommunepolitikere å stille med skolesaker, i hvert fall ikke når det gjelder finansiering. Vi er opptatt av at finansieringen ikke skal gå veien om kommunekassene. Derfor er det vi igjen fremmer forslag om at vi skal ha en direkte statlig finansiering hvor staten betaler skolepengene.

Derimot er vi opptatt av noe av det som representanten fra Venstre var inne på, nemlig det å ha selvstyre på skolene. Det er vi til gjengjeld meget opptatt av. Vi er opptatt av at flest mulig skoler skal være mest mulig selvstyrt – også frigjort fra lokale kommunepolitikere – med egne styrer, og gjerne også slik som vi nå forstår at Foreldreutvalget for grunnskolen beveger seg mot, nemlig at foreldrene skal være i flertall og styre skolen. Det er de som representerer brukerne, det er de som representerer oppdragsgiverne. Kommunepolitikere er verken brukere eller oppdragsgivere, med mange andre agendaer og mange andre prioriteringer innenfor en rammeoverføring fra staten. Den beste måten å sikre god ressursbruk i skolen på, etter en god prioritering fra brukerne selv, er å

sørge for at pengene kommer rett frem, og at pengene følger eleven.

Trine Skei Grande (V): Her er det et glassklart skille mellom Fremskrittspartiet og Venstre. Vi har helt ulik tilnærming til akkurat dette. Fremskrittspartiet forholder seg til borgerne i samfunnet som kunder, klienter og bestillere i en type tjenesteproduksjon. Jeg ser på skolen som en viktig samfunnsinstitusjon. Det betyr faktisk noe om man har en stor skole eller om man har en liten skole, om man har en skole med den ene pedagogikken eller den andre pedagogikken. Dette er samfunnsvalg, det er valg som kommunestyret må ta, og det er prioriteringer som våre lokale folkevalgte må gjøre. Og så er det klart at foreldrene har en rolle i utformingen, i deltakelsen og i alt dette. Men det er lærerne og den pedagogiske kompetansen som faktisk lager filosofien, himmelen, retningslinjene som man jobber etter, og de må også ha en rolle. Da vi delegerte dette til styrene i denne byen, fikk vi en balanse mellom foreldrene, kommunen i de lokale folkevalgtes posisjon, og lærerne, der ingen av dem har flertall, og der man faktisk må bli enig når man finner løsninger. Disse tre interessene må være sammen når man skal styre skolen. Det er disse tre interessene som ligger der, og hvis man tar bort to av dem, forsvinner en viktig dimensjon i hva skolen er. Dette er ikke å lage kjøttkaker, men det er faktisk å hjelpe unger med å klare å fikse livet på en bedre måte.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Statsråd Kristin Clemet: Denne korte debatten bærer kimen i seg til en enda større og viktigere debatt. Jeg merket meg med interesse at skoledelen av debatten er blitt stadig mer informert og nyansert. Den preges av vilje til en åpen diskusjon om hva som er bra og dårlig ved norsk skole, hvilke fordeler og ulemper ulike virkemidler har, samtidig som den også nå er koblet til spørsmålet om lokalt selvstyre.

Ressursbruken i grunnskolen og i videregående opplæring målt i antall lærerårsverk pr. elev er høy i Norge sammenliknet med andre land, særlig er den høy i grunnskolen, og det er bra. Tallene vi har nå, viser samtidig at ressursbruken pr. elev har blitt noe redusert i de senere år fra 1997/98, særlig i grunnskolen. Denne reduksjonen har sammenheng med endringer i skolestrukturen, som igjen har sammenheng med endringer i demografiske forhold. Reduksjonen har vært relativt størst fra skoleåret 2001–2002 til skoleåret 2002–2003, men da særlig i de kommunene som har hatt størst ressursbruk fra før, og altså ikke berøres av spørsmålet om minstestandard. Reduksjonen de seneste fem, seks årene er dessuten ikke av en slik størrelsesorden at den foreløpig gir alvorlig grunn til bekymring. Den er relativt beskjedent og nivået er fortsatt høyt, men vi må følge utviklingen nøye.

Ressursbindingsbestemmelser og minstestandarder reiser generelt vanskelige spørsmål. De må uansett være tilpasset forskjeller i behov mellom kommuner og skoler. Ressursbindingsbestemmelser for lærerinnset, som sva-

rer til gjennomsnittsnivået i kommunene i dag, vil dessuten for mange kommuner medføre en unødvendig binding av driftsmidler, og medføre en lite rasjonell drift som vil kunne gå ut over andre behov i skolen. For andre kommuner som ligger over gjennomsnittet, er det fare for at en slik ressursbindingsbestemmelse vil kunne føre til at de reduserer sin ressursbruk på skolene ned mot normen.

I spørsmålet om staten bør legge bindinger på kommunenes ressursbruk til skole gjennom finansieringssystemet, står vi altså overfor et dilemma. På den ene siden er vi opptatt av at skolen har de nødvendige ressursmessige forutsetninger for å skape gode resultater. Den nasjonale styringen av skolen må sikre at alle elever har rett til en tilpasset opplæring, og at denne retten ivaretas.

På den annen side ønsker vi å øke den lokale handlefriheten, fordi vi tror at det bidrar til å skape en bedre skole. Det å fjerne uheldige bindinger på organisering i lovverket og samtidig gjenopprette bindinger på ressursnivået på andre måter er ikke lett å forene med ønsket om lokal handlefrihet. Det er dessuten viktig å understreke at det å legge sterke statlige bindinger på hvor mye penger kommunene skal bruke til skole er en drastisk endring som krever klare tegn på at dagens styring av skolen ikke fungerer.

Sagt på en annen måte: Prinsipielt er det på mange måter uheldig med mange ressursbindinger, men vi må dessverre ha det til observasjon. Regjeringen vil legge frem en redegjørelse for ressurs situasjonen i skolen i revidert nasjonalbudsjett, og vi vil også vurdere tiltak i forbindelse med fremtidige endringer i opplæringsloven. Jeg viser til et høringsdokument som er ute, hvor vi både reiser spørsmål om en veiledende ressursnorm og spørsmål om tilsynsfunksjonen, særlig overfor skoler/kommuner som bruker lite ressurser sammenliknet med resten av Skole-Norge.

Jeg håper dette kan legge grunnlaget for en informert debatt om ressurs situasjonen i skolen, men det er en debatt som etter min mening helst bør kombineres med en debatt om hele lokalforvaltningen og det kommunale selvstyret.

La meg også legge til at det er på det rene at vi har en utfordring når det gjelder skolebygg. Det er skoleeier som har ansvaret for skolebyggene. I en periode har det likevel vist seg behov for å gjennomføre statlige tiltak, og derfor har vi innført den låneordningen alle kjenner til. Det er stor interesse for denne ordningen, og ved utgangen av 2002 hadde 214 kommuner og fylkeskommuner søkt om rentekompensasjon fra ordningen. Jeg vil følge utviklingen i kommunenes søknader til låneordningen fremover og vurdere de årlige lånerammene ut fra dette. Vi prøver også – som Stortinget er kjent med – å danne oss et mer presist bilde av den faktiske situasjonen når det gjelder skolebygg.

For øvrig vil jeg si at jeg ikke bestrider – og har aldri bestridt – foreldres eller skolers opplevelse av å ha en dårlig skoleøkonomi. Det fenomenet kan nemlig opptre samtidig med at vi nasjonalt bruker mye ressurser på skole. Det illustrerer nettopp det dilemmaet vi av og til

står overfor, at mange ressursbindinger, mange regler osv., og en sterk statlig styring av skolen kan bidra til at det som i utgangspunktet er mye ressurser, oppleves som veldig knapt med ressurser.

Oppsummert: Jeg savner den prinsipielle debatten om statens forhold til lokalforvaltningen. Tror vi på og holder vi fast ved rammefinansieringssystemet, lokal prioriteringsfrihet og lokalt selvstyre, eller har vi bare tillit til staten og til statlig styring av skolen? Hvis vi skal ha den debatten, mener jeg at vi også må se skolen i sammenheng med andre sektorer og ikke isolert – f.eks. med barnehagesektoren.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva M. Nielsen (A): Som det har vært sagt her, blir dette en debatt om kommuneøkonomi. Og det er jammen ikke rart. Vi vet at helse- og eldresektoren sammen med skolesektoren på kommuneplanet vil utgjøre ca. 70 pst. av kommunenes totale budsjett. Det er de store, tunge sektorene vi bruker det meste av pengene på rundt omkring i Kommune-Norge. Når vi videre vet at av skolesektorens budsjett går mellom 70 og 80 pst. til lønn, er realiteten den at man i dag snakker om de resterende 25 pst., som brukes på drift, og det er disse ressursene hele debatten går om.

Det er interessant nok. Men vi må på en måte se videre på dette. Når vi ser at rammetimetallet stadig går ned i norsk skole og antallet spesialtimer øker, er det grunn til å spørre om det er et bevisst valg som skjer ute i kommunene nettopp fordi kommuneøkonomien er så svak, at man setter opp lavere rammetimetall og satser på at fylkesmannen griper inn og pålegger dem flere og flere spesialtimer.

Det er jo spennig at statsråden stadig kommer med nye forslag innenfor skolen, bl.a. det med å løse opp klassesdelingsreglene. I Russland kan man ha 50 elever i klassen. Det er skole på formiddagstid, og det er skole på ettermiddagstid. Vi kan godt lære av andre og ta inn nye reformer. De påstod endog at elevene lærte bedre på ettermiddagen.

Så mitt spørsmål til statsråden blir: Hvor langt er man egentlig villig til å gå når det gjelder å løse opp alle de gamle, faste, kjente klassesdelingsreglene? Tror man at dette er et eksperiment som kan skade skolen på sikt?

Statsråd Kristin Clemet: Jeg kan love at jeg fremmer ingen forslag som jeg tror vil skade skolen. Og det forslaget det refereres til, er for øvrig heller ikke fremmet. Det foreligger i et høringsutkast. Jeg er kjent med at et samlet KS-styre, samtlige partier der, har sluttet seg til forslaget. Det tror jeg er ut fra at man ser at dette med å løse opp disse klassesdelingsreglene er best for skolen, for elevene og jeg tror faktisk også for arbeidsmiljøet for lærerne.

Men det vi diskuterer her i dag, er de dilemmaene som reiser seg rundt dette i forhold til ressursbindingsmekanismer, og derfor har vi i høringsutkastet også bedt om høringsinstansenes syn på dette med en veiledende res-

sursnorm. Jeg mener at jeg i innlegget mitt redegjorde for de dilemmaene som er knyttet til å bruke den type normer vis-à-vis det lokale selvstyret. Etter min mening foregår det ikke en debatt her nå bare om kommuneøkonomi, det er også kimen til en debatt om det lokale selvstyret og om lokaldemokrati, og lokaldemokrati betyr å ha og ta ansvar, og det må ledsages av at man har beslutningsmyndighet og beslutningsmakt. Det er det som er problemet ute i kommunesektoren i dag, og som gjør at kommunesektoren og lokalforvaltningen på mange måter er inne i en skjebnetime. Det synes jeg er ganske alvorlig.

Det er ubalanse i kommuneøkonomien. Det skyldes at kommunepolitikere har hatt for høye ambisjoner, og at de har vært for lite flinke til å effektivisere, men det skyldes jammen også at Stortinget har hatt for høye ambisjoner på vegne av lokalpolitikere og delvis ikke har fullfinansiert reformene, bl.a. fordi det danner seg ulike typer av flertall her i denne salen. Og i tillegg, når vi ser noe vi ikke liker, griper vi til detaljstyringsvirkemidler eller -verktøy og overstyrer kommunene, slik at det blir enda mindre rom for lokaldemokrati.

Jeg sa i går, og jeg står fast ved det, at skolen er den sektor som har vært mest lojal mot den lokaldemokratitankegangen vi egentlig har vært sammen om, men derfor er også skolen nå mest utsatt. Det er et veldig alvorlig spørsmål som reises, og det kreves en dugnad mellom lokalpolitikere og rikspolitikere for å komme ut av det, som strekker seg langt utover skolesektoren.

Arne Sortevik (FrP): La meg først si at jeg synes det kommer gode forslag fra denne statsråden, forslag som tjener skolen. Men det er tre ting jeg vil nevne.

Først til finansieringsordningen, som vi diskuterer her. Jeg har som utgangspunkt at det fra statsrådets side må legges mer vekt på det som tjener skolen, enn på lokaldemokratiske øvelser i kommunevalgene. Man må være mye mer opptatt av at vi skal få demokrati i skolen, at foreldrene får større innflytelse, og at faktisk også elevene får større innflytelse jo eldre de blir. Der kan demokratidebatten settes inn, og der trenger vi også å styrke demokratiet. Men det at kommunepolitikere skal få spille med skolepengene, er vi langt mindre opptatt av. Med den metoden vi har, er det svakheter, og mitt spørsmål er: Ser statsråden på andre metoder, ser hun f.eks. til de nærmeste nabolandene for å se om det er andre metoder å finansiere skolen på enn den vi bruker?

Så til dette med opprustning av skolebygg. Det var vi også innom i spørretimen i går. Jeg vil gjenta det som er bekymringen: et anslag på iallfall opp mot 40 milliarder kr, en låneramme på 15 milliarder kr, et tidsaspekt på åtte år, og av de 15 milliarder kr har vi altså klart å bruke 3 milliarder kr på de to første årene. Dette går tregt. Og for dem som er elever i skolen i dag, er det bekymringsfullt.

Den tredje tingen – og det gjorde at jeg hoppet – var at statsråden nå sa at denne meldingen som jeg har stått og snakket om i mitt hovedinnlegg, kommer sammen med revidert budsjett. Hvis det var ment slik, må jeg si at jeg

hopper én gang til, for da oppfatter jeg det faktisk som et avtalebrudd. Vi skal ha en selvstendig melding, ikke en melding knyttet til revidert budsjett. Jeg håper vi får en avklaring på det her. Hvis ikke, må vi avklare det utenfor salen – på andre måter.

Statsråd Kristin Clemet: Jeg tror jeg sa at det kommer i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Jeg må være så ærlig nå å si at jeg i farten ikke husker nøyaktig formuleringen fra den avtalen som er inngått. Men jeg akter ikke å begå avtalebrudd, så jeg tror jeg får si det på den måten, og så får vi eventuelt ha dialogen om det utenfor denne talerstolen.

Når det gjelder finansiering av skolen, er det i og for seg flere aktiviteter på gang. Det ene er at vi nå har et utkast ute på høring for så vidt gjelder friskolene, med spørsmål om en annen finansieringsordning der. Der er jo finansieringsordningen i dag slik at skolene mottar 85 pst. av gjennomsnittet i den offentlige skolen basert på et nasjonalt snitt. Når det er veldig ulik ressursbruk i kommunene, som det delvis er, kan det medføre at det oppstår urettferdigheter. Vi har i dette høringsdokumentet reist spørsmål om vi isteden bør ha en ordning som ligner på den svenske, hvor friskolene mottar støtte, en andel av et kommunalt snitt, basert på det kommunale utgiftsnivået.

Vi går også igjennom finansieringen og ressursituasjonen. Vi ser ressursituasjonen og finansieringen i sammenheng både når det gjelder grunnskole og videregående opplæring. Og når vi skal melde tilbake, kommer vi også til å melde tilbake om status vedrørende disse utredningene, i tillegg til å klarlegge selve ressursituasjonen i skolen.

Lena Jensen (SV): SVs forslag om å innføre en minstestandard er et forsøk fra vår side på å sikre den lokale handlefriheten og sikre kommunene en bedre økonomi. Vårt forslag går ut på å legge det økte tilskuddet inn i rammen og ikke ha det som et øremerket tilskudd. Og sist, men ikke minst er vårt forslag nå om å få en minstestandard et forsøk på å sikre den pedagogiske friheten både for kommunen og for den enkelte skole. Det aller viktigste for oss er å sikre unge en god kvalitet på utdannelsen. Clemet er selv bekymret over kommunenes økonomi. Hun beskriver det slik at kommunene er inne i en skjebnetime når det gjelder den lokale handlefriheten og det kommunale selvstyret.

Statsråden har sendt ut på høring forslag om å fjerne klassedelingstallet. Jeg er veldig enig i det. Det er et godt forslag. Dette er viktig for at man skal kunne sikre den lokale handlefriheten og tenke skole på nytt og i nye forskjellige former. Men det blir problemer ved å fjerne klassedelingstallet hvis man ikke kommer inn med noen andre rammebetingelser som kan sikre skolen en økonomi. Det er derfor vi har lagt inn dette forslaget om minstestandarder. I og med at vi fjerner en metode for å regne ut hvor mye penger skolen skal ha, setter vi inn en annen standard for dette.

Mitt spørsmål til Kristin Clemet – hun har vært inne på det tidligere også – er: Hvordan skal Kristin Clemet i neste omgang, når neste års budsjett kommer og kommunene får ytterligere nedgang i økonomien, klare å skjerme skolen?

Statsråd Kristin Clemet: Jeg tviler ikke et øyeblikk på SVs gode intensjoner i forhold til skolen. Og det er vel slik at vi alle i og for seg går inn for et system hvor vi kombinerer dette med noen nasjonale minstestandarder – det er det jo på skoler uansett, også på andre områder – med en rammefinansiering. Men jeg synes det ville være merkelig hvis man ikke kan innrømme at vi her står overfor dilemmaer. Da har man ikke greid å lytte til hva kommunepolitikere har gitt uttrykk for gjennom år. De kan selvfølgelig klage på at overføringene fra staten er for små, men de klager jammen meg også på mye sentralstyring og regulering fra statlig hold. Det synes jeg kommer veldig tydelig frem.

Så er vi vel alle litt schizofrene. Og hvis jeg kan tillate meg å si det, er vel kanskje SV et av de mest schizofrene partier på dette området. Nå skal man ha et kommunvalgprogram hvor man skal satse sterkt på lokal handlefrihet osv., så vidt jeg forstår. Men samtidig er SV veldig raske til å gripe til minstestandarder og regelstyring og statliggjøring av kommunesektoren. Ikke fordi jeg tviler på deres gode intensjoner, men jeg er mer i tvil om vi kan nå målet på en slik måte.

Noe som jeg synes er interessant, er alle de forsøkskolene som er i Norge nå. Det er veldig mange skoler som gjør forsøk etter opplæringsloven og annet regelverk og etter arbeidstidsavtalen. Da får man mer fleksible løsninger. Det rapporteres om at det gir bedre tilpasset og differensiert undervisning. Foreldre er mer fornøyde, elever er mer fornøyde, lærere er mer fornøyde og skoleledere og skoleeiere er mer fornøyde. Samtidig blir ressursbruken mer effektiv i den forstand at man føler at man har det romsligere når det gjelder ressurser, selv om man i utgangspunktet ikke hadde mer.

Nå hører det med til historien at det høringsforslaget vi har ute om klassedelingsregler, også inneholder spørsmålet om en veiledende ressursnorm, og da får vi komme tilbake til det.

Så til kommuneøkonomien for neste år. Jeg var ikke til stede på det møtet som kommunalministeren tydeligvis hadde vært på for noen dager siden, men en av grunnene til at hun er bekymret også for neste år, er det barnehageforliket som er inngått, og som vil kreve ressurser.

Presidenten: Presidenten antar at sykdomsdiagnosen i dette tilfellet var meget billedlig ment?

Statsråd Kristin Clemet: Ja!

Rune J. Skjælaen (Sp): Debatten har dreid seg om kommuneøkonomi, og den har dreid seg om lokalt sjølstyre.

Når det gjelder økonomien i skolen, er det en felles bekymring hos alle partiene i Stortinget. Når det gjelder

synet på lokaldemokrati, er det klart at Fremskrittspartiet og SV skiller seg ut fra resten. Vi ønsker et lokalt sjølstyr og har tro på at kommunepolitikere kan prioritere.

Jeg vil tilbake til denne redegjørelsen. Her snakkes det om en eller annen budsjettavtale, men det er noe langt mer enn en budsjettavtale. Det er faktisk et vedtak i Stortinget på at man skal komme til Stortinget med en redegjørelse. Det er altså et romertallsvedtak om at denne redegjørelsen skal komme. Jeg vil bli forundret dersom det blir snakk om en budsjettavtale. Det foreligger et stortingsvedtak om denne redegjørelsen. Da synes jeg ikke at Stortinget skal avfinne seg med at det bare blir beskrevet i noen kolonner i revidert budsjett. Stortinget har bedt om en redegjørelse, og det vi gjør i dag, er å understreke enda sterkere hvordan denne redegjørelsen skal være.

Redegjørelsen for ressursituasjonen i grunnskolen må derfor etter flertallets mening synliggjøre ressursomfanget i dagens skole opp mot målet i L97 om tilpasset opplæring for hver enkelt elev. Videre ser flertallet at mange små skoler står i fare for å bli lagt ned av økonomiske årsaker. Redegjørelsen må derfor klargjøre om ressursomfanget er slik at kommuner som har en desentralisert skolestruktur med både fådelte og fulldelte skoler, har økonomisk frihet til lokalt å bestemme skolestrukturen.

Jeg vil gjerne be statsråden klargjøre at det kommer en egen redegjørelse – ikke ut fra en budsjettavtale, men faktisk ut fra et vedtak i Stortinget.

Statsråd Kristin Clemet: Kommentaren til avtalen i sted var som svar på et spørsmål fra representanten Sortevik, som henviste til avtalen. Jeg kan bekrefte at det kommer en redegjørelse til Stortinget om ressursituasjonen med de elementene som nå ble listet opp av representanten Skjælaaen.

Når det så gjaldt de syke i sted, presiserte jeg at alle var litt syke, så det gikk i grunnen ut over alle.

Så litt til dette med skoleøkonomien og bekymringen. Når alt dette er sagt, vil jeg likevel gjenta det som også er et faktum, at ressursbruken totalt sett er høy, og at det er viktig at vi interesserer oss for hvordan vi bruker ressursene. Det er påfallende, og det må interessere oss, at det finnes andre land som til forveksling ligner vårt eget, som bruker mindre ressurser, og som ser ut til å lykkes mye mer med idealet «tilpasset opplæring» enn vi lykkes med. Man greier å trekke opp de svakeste elevene på en bedre måte, og samtidig hever det den gjennomsnittlige kvaliteten på opplæringen. Det tyder på at det er også noe med organiseringen av vår skole, styringen av skolen, måten vi bruker ressursene på, som kan være bedre. Vi må greie å ha to tanker i hodet på en gang – kanskje tre: Vi må interessere oss for lokaldemokratiet, vi må interessere oss for utviklingen når det gjelder de totale ressursene i skolen, og vi må interessere oss for hvordan ressursene brukes til beste for elever og for dem som arbeider i skolen.

Christian Holm (SV): Vi skal bære over med karakteristikken av SV som et schizofrent parti. Jeg forstår at det er billedlig ment, og vi kan leve med det.

Det jeg synes man bør ta innover seg, er at vi ikke har en debatt for og imot det lokale selvstyret, men at vi derimot har en forskjellig oppfatning av hvilke forhold det er som gjør at det lokale selvstyret kan virke. Der legger altså SV vel så stor vekt på den økonomiske handlefriheten for kommunene og muligheten for å utøve lokalt selvstyre basert på en solid økonomi som på dette med statlig styring i form av minstestandarder osv. for at lokaldemokratiet skal virke.

Andre har i debatten nærmest slått SV i hartkorn med Fremskrittspartiet i dette spørsmålet. Det synes jeg er helt meningsløst, all den stund Fremskrittspartiet har sagt tydelig at de mener at kommunene ikke har noen rolle i dette. Vi er sterkt opptatt av lokalt selvstyre, men mener at en av forutsetningene er økonomisk handlefrihet.

Statsråd Kristin Clemet: Jeg respekterer naturligvis SVs syn på dette med lokal handlefrihet og lokaldemokrati. Jeg tror imidlertid det er riktig å konstatere at det kommer nokså tverrpolitiske signaler fra kommunesektoren om at man på den ene siden godt kan være misfornøyd med de økonomiske overføringene og i hvilken grad store reformer, oppgaver, handlingsplaner osv. er fullfinansiert fra statens side, men i aller høyeste grad også med det som oppfattes som en statlig detaljstyring.

Det er ikke så lenge siden det av landets ordførere – tror jeg det var – ble bedt om synspunkter på dette fra kommunalministeren og Kommunaldepartementet. Det området som ble fremhevet som sterkest statlig detaljstyrt, altså unødig detaljstyrt, var skoleområdet.

Et par av de tingene som fra vår side nå ligger ute i høringsforslaget, er et forsøk på å imøtekomme noe av kritikken, som altså er tverrpolitisk, fra Kommune-Norge. Det gjelder dels dette med klassesdelingsregler, som har fått tverrpolitisk oppslutning i styret til Kommunenes Sentralforbund, og det andre er kravene til rektor-kompetanse versus det å stille krav til hele skoleledelsen, som også gir kommunene noe større handlefrihet.

Jeg vil også legge til at det forslaget som det var bred enighet om her i Stortinget, at man kunne se mer fleksibelt på den såkalte 2+2-modellen i videregående opplæring, som også ligger i dette høringsdokumentet, har blitt positivt mottatt, fordi det øker handlefriheten, ansvaret og beslutningsmyndigheten lokalt.

Jeg oppfatter, uaktet SVs syn, dette som et nokså tverrpolitisk signal. Jeg har ikke vært kommunepolitiker i ordets egentlige forstand – jeg har ikke vært valgt – men jeg har arbeidet i kommunalpolitikken og også erfart det fra den siden.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1

(Votering, se side 1789)

S a k n r . 2

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Magnhild Meltveit Kleppa og Rune J. Skjælaaen om å lovfeste like

forsikringsordninger ved ulykker for elever i grunnskole og videregående skole (Innst. S. nr. 108 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:24 (2002-2003))

Åshild Karlstrøm Rundhaug (H) (ordfører for saken): Bakgrunnen for denne enstemmige innstillingen er et forslag fra representantene Magnhild Meltveit Kleppa og Rune J. Skjælaaen om å lovfeste like forsikringsordninger ved ulykker for alle elever i grunnskole og videregående skole.

Forslagsstillerne mener at det i dag er stor vilkårlighet når det gjelder forsikringsvilkår, og at dette bryter med prinsippet om likeverdighet mellom elever. Forslagsstillerne mener at utgiftene til en slik forsikringsordning må dekkes av staten.

Det kan være grunn til å minne om at alle elever, læringer og barn i barnehage omfattes av folketrygdloven og altså vil motta ytelser etter de vanlige reglene i folketrygden ved skade i skolesammenheng. Tilsvarende regler gjelder for studenter. I tillegg vil elever og læringer være dekket av yrkesskadeloven ved skade som måtte oppstå i forbindelse med at de utfører arbeid i bedrift.

Så langt er altså likheten ivaretatt. Ulikheter elevene imellom oppstår først ved at skoleeierne tegner en kollektiv ulykkesforsikring for sine elever. Selv om det store flertallet av kommuner og fylkeskommuner tegner slike forsikringer, er det et faktum at mange elever ikke har noen forsikringsdekning utover folketrygdens generelle bestemmelser ved ulykker.

Det er ingen uenighet i komiteen om at det er behov for å sikre elevene like vilkår når ulykken måtte skje eller skader oppstår i skolesituasjonen eller på skoleveien. Her er komiteen helt på linje med tidligere uttalelser fra Stortinget.

Komiteen har imidlertid merket seg at Regjeringen i juni 2001 oppnevnte et utvalg til å vurdere de forskjellige ordningene som i dag gir erstatning/særfordeler ved yrkesskader. Dette utvalget skal også vurdere folketrygdlovens ordninger for erstatning til elever og studenter. Yrkesskadelovutvalget skal avgjøre sin innstilling i mai i år, og komiteen synes derfor at det er naturlig å avstå fra å fremme konkrete forslag i denne omgang. Komiteen vil derfor avvende utvalgets innstilling, men forutsetter at Regjeringen i løpet av inneværende år kommer tilbake til Stortinget med forslag til ansvarsordninger som sikrer elever, læringer, studenter og barn i barnehage ved ulykker som rammer den enkeltes liv og helse.

Jeg anbefaler komiteens enstemmige innstilling.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Som en av forslagsstillerne er jeg faktisk glad for at komiteen har kommet fram til en enstemmig innstilling.

Denne saken har gått fram og tilbake. Stortinget har ved flere anledninger uttalt at elever må sikres like forsikringsvilkår, altså like ordninger, når ulykken er ute. I innstillingen i dag viser komiteen til tidligere behandling av saken, der behovet for å sikre elever like vilkår ved ulykker ble understreket.

Komiteen sier videre at de «mener at elevenes økonomiske sikkerhet i forbindelse med skader må bedres». Jeg synes faktisk at Stortinget har brakt denne saken på skinner igjen. Det er flere tidligere regjeringer som har sviktet, og som ikke har gjort det som Stortinget har bedt dem gjøre. Nå ligger det et nytt vedtak her, og jeg har faktisk tro på at Regjeringen vil følge opp dette, slik at vi kan komme til en endelig avklaring.

Vi er ikke så veldig opptatt av måten det gjøres på. Men den urettferdigheten og den ulikheten som familier som har hatt barn i skolen som har vært utsatt for ulykker, har opplevd, ønsker Stortinget skal opphøre. I dag er det jo slik at bor man i én kommune og barnet blir utsatt for skader, får man en viss erstatning. Andre steder får man kanskje en mye høyere erstatning. Vi ønsker at det må være klare ansvarsordninger, slik at elever som blir utsatt for dette, skal sikres gode og like vilkår, uavhengig av hvor de bor i landet.

Jeg håper at Regjeringen vil ta dette arbeidet på alvor og komme tilbake med forslag som Stortinget kan ta stilling til senere i 2003.

Statsråd Kristin Clemet: Regjeringen tar dette på alvor. Jeg har med interesse lest komiteens innstilling og deler oppfatningen av behovet for et felles regelverk som sikrer elevene en rimelig økonomisk minimumskompensasjon ved ulykker og skader i skoletiden eller i forbindelse med skolens arrangementer.

Dagens ordninger der noen skoleeiere har tegnet forsikring og andre ikke, gir utilfredsstillende vern for noen elever. Vi vet heller ingenting om forsikringsnivået eller omfanget av de forsikringer som er tegnet. Så dagens frivillige forsikringer gir heller ikke nødvendigvis et godt nok vern. Jeg er derfor innstilt på å gjøre noe med dette.

Å utforme nye lovregler på dette området er imidlertid ingen enkel juridisk oppgave. Det må også, slik komiteen selv er inne på, ses i lys av de forslag som fremmes i utredningen fra Yrkesskadelovutvalget. Utvalget skal ifølge mandatet legge frem sin utredning innen 1. mai 2003, og det vil være naturlig å avvende resultatet av høringsuttalelsene til utredningen.

For å være sikker på at et forslag for Stortinget har den nødvendige kvalitet, mener jeg at det er utilrådelig å komme tilbake til Stortinget med forslag allerede i løpet av 2003, slik komiteen ber om. Jeg vil heller legge frem en sak våren 2004. Dette er likevel tidsnok til at loven kan tre i kraft fra skoleåret 2004–2005 starter.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Jeg er glad for statsrådets svar. Jeg tror jeg snakker på vegne av stortingsflertallet når jeg sier at det at saken kommer på dagsordenen våren 2004, slik at loven kan tre i kraft fra skoleåret 2004–2005, synes jeg er tilfredsstillende. Så vi ser med forventning fram til det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2 (Votering, se side 1790)

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Arne Lyngstad til utdannings- og forskningsministeren:

«Et viktig mål for norsk skolepolitikk er å gi alle barn lik rett til utdanning og utvikle en god offentlig skole for alle barn. Nyere skoleforskning viser store forskjeller i blant annet leseferdigheter og forskjeller mellom jenter og gutter. Undersøkelsene antyder at skolen vedlikeholder sosiale, økonomiske og kulturelle forskjeller. Disse forskjellene hemmer barnas mulighet til å forme sin egen framtid.

Hvilke strategier vil statsråden følge for å utjevne forskjellene skolene vedlikeholder?»

Arne Lyngstad (KrF): I dag er 100 000 lærere i politisk streik. De mener en overføring av ansvaret for forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår fra staten til kommunene vil gi mindre likhet i skolen. Jeg har forståelse for at lærerne mener lønns- og arbeidsvilkår er viktig for sin situasjon, men jeg kan ikke se at denne overføringen vil ha uheldige konsekvenser. Derimot tror jeg det vil øke det skolepolitiske engasjement og ansvar i kommunene. Det vil forsterke fokuseringen på det samfunnsansvar skolen har.

Skolen har et stort samfunnsansvar. I samarbeid med foreldrene skal den utvikle barn til «gavns menneske». Den gode skole skal etter Kristelig Folkepartis mening formidle kulturarv, verdier og kunnskap, men også hjelpe barn til mestring, utfoldelse og sosial utvikling. Å gjøre barn bevisst på egen identitet er å skape trygghet og roffeste.

Den gode skole skal også gi kompetanse. Kristelig Folkeparti vil utvikle et læringsmiljø der det utfordres til å lære gjennom utforskende egenaktivitet framfor tradisjonell undervisning preget av mer passiv og mottakende læring. Ved å skifte fokus fra undervisning til læring blir kunnskap et resultat av en læringsprosess der eleven er med på å utvikle sin egen kompetanse. Kunnskap og kompetanse gir mulighet for elevene til å påvirke sin egen hverdag og framtid. Kompetanse og kunnskap er i vårt samfunn en viktigere nøkkel for næringsliv og velferd enn naturressurser og maskiner.

Den gode skole skal også bidra til utjevning i samfunnet. Det er en styrke for vårt velferdssamfunn at forskjellene ikke er for store. Det er med på å skape solidaritet og samfølelse, og forebygger sosial uro og konflikter. Ved å gi elevene muligheter til å utvikle egne evner og anlegg kan de påvirke sin egen framtid. De kommer til skolen med ulik bakgrunn og ballast. Skal skolen lykkes i å utjevne forskjellene, må skolen evne å se enkelteleven og dens behov og utfordringer i større grad enn i dag. Mislykkes skolen i å møte enkeltelevens behov, vil kravet om alternativer bli sterkere. Dette handler derfor om skolens framtid som en skole for alle.

Skoleforskningen viser at elevenes bakgrunn har stor betydning for læringsutbytte og -resultater. Dette er for så vidt ikke ny kunnskap, men betydningen av denne har vært neglisjert i skoledebatten i lengre tid.

I Norge i dag lever ca. 1,5 pst. av befolkningen under fattigdomsgrensen. Det vil si at minst 20 00 barn har levd under svært dårlige økonomiske betingelser i mer enn ti år. Forskningen viser at barna tar etter sine foreldre både i utdanning og arbeidsliv. Det tyder på at barn som vokser opp i fattigdom, har vansker med å bryte ut av fattigdommen også i voksenalder.

PISA-undersøkelsen til OECD viser også at det er betydelig sammenheng mellom prestasjoner og hjemmets kulturelle bakgrunn. Foreldrenes utdanningsnivå, sosiale status og hjemmets materielle standard er viktig for barnas skoleprestasjoner, sier OECD i «Education Policy Analysis 2002». Kristelig Folkeparti har fått et nytt familiepolitisk argument når professor Asbjørn Birkemo påpeker at størst betydning har hjemmemiljøet, og familier med to voksne gir størst odds for å skape skolevinnere. Stabile voksenrelasjoner gir barnet nødvendig trygghet og oppmerksomhet, og bidrar positivt til læringsprosessen.

Skoleforskningen viser til dels betydelige forskjeller i læringsutbytte og læringsresultat. Noe av dette er svært bekymringsfullt. Størst oppmerksomhet har forskjellene i leseferdigheter fått. En stor gruppe elever, omtrent 20 pst., har ikke funksjonelle leseferdigheter. De fleste her er gutter. Videre ser vi på karakterstatistikken at jenter jevnt over har bedre karakterer enn gutter. Dette kan tyde på at skolen passer bedre for jenter enn gutter.

Når det gjelder fordelingen av ressurser, ser det ut til at ressurssterke foreldre klarer å gjøre «sine» skoler til vinnere i kampen om skolekronene, noe som betyr flere timer og flere spesialpedagogiske tiltak. Det forsterker allerede eksisterende forskjeller mellom sterke og svake elever, og vi får sosial reproduksjon.

Vi ser også at foreldrenes bakgrunn er viktig for de unges yrkesvalg.

I norsk skolepolitikk har det vært stor oppslutning om den offentlige skolen som en skole for alle. Mange har argumentert for at enhetsskolen har gitt de svakeste det beste utgangspunkt, og de flinke har fått utviklet sitt talent. Forskningen viser imidlertid at vi ikke har lyktes. Enhetsskolen har ikke gitt like muligheter til å utvikle seg.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at skolen gir alle elever muligheter til å utvikle sine evner og anlegg og påvirke sin egen framtid. Skolen bør bidra til sosial mobilitet. Men forskningen viser i stedet at skolen reproducerer forskjellene i dagens samfunn. Det virker som om skolen ikke klarer å nå sitt samfunnsoppdrag. Dette er en utfordring som må kalle på større politisk interesse. Vi må utforme strategier for skolen som svarer på denne utfordring. Fra Kristelig Folkepartis side tror vi det er viktig å utnytte det pedagogiske handlingsrom vi har i skolen, og å fokusere på følgende områder:

1. Vi må tillate mer individualisering i skolen. Med det kommer enkelteleven i fokus gjennom tilrettelagt arbeidsprogram, individuelle opplæringsløp og tilrettelagt undervisning.
2. Vi må akseptere lokale forskjeller i lærestoff og arbeidsmetoder for å skape et relevant læringsmiljø og skape motivasjon hos elevene.

3. Vi trenger nye læreplaner som legger større vekt på læringsmål enn på kjernestoff og metode.
4. Vi trenger et bedre samarbeid hjem/skole for å stimulere læringskulturen i hjemmet.

Skal skolen lykkes med å utvikle elevene, må vi være villig til å se på organisering så vel som det pedagogiske innhold. Vi politikere kan ikke overta lærernes rolle i dette, men vi kan angi mål for hvor vi vil at skolen skal arbeide. Da må vi ha lojaliteten hos eleven. Det er derfor et viktig mål for norsk skolepolitikk å gi alle barn lik rett til utdanning og utvikle en god offentlig skole for alle barn.

Jeg har i dette innlegget vist at nyere skoleforskning viser store forskjeller i bl.a. leseferdigheter og forskjeller mellom jenter og gutter. Undersøkelsene antyder at skolen vedlikeholder sosiale, økonomiske og kulturelle forskjeller. Disse forskjellene hemmer barnas mulighet til å forme sin egen framtid. Mitt spørsmål til statsråden blir derfor: Hvilke strategier vil statsråden følge for å utjevne de forskjellene skolene vedlikeholder?

Statsråd Kristin Clemet: Jeg er enig med representanten Lyngstad i at det viktigste målet for norsk skole er å sikre opplæring av god kvalitet, og at alle barn og unge skal ha likeverdige muligheter til å utvikle kunnskaper, verdier og holdninger.

Det er allmenn enighet om at norske skoler har mange kvaliteter. Skolen har store ressurser, også i internasjonal sammenheng. Det er mange kompetente og engasjerte lærere og skoleledere. Samtidig er det mange indikasjoner på at skolen bør og kan bli bedre.

Internasjonale undersøkelser gir oss informasjon om norske elevers kunnskaper og ferdigheter på viktige områder, og de gir grunnlag for å sammenligne oss med andre land. PISA-undersøkelsen har bidratt til å avdekke svakheter ved vårt skolesystem og har vakt stor debatt både hos oss og internasjonalt. Undersøkelsen viser bl.a. at det i Norge er middels resultater både i lesing, matematikk og naturfag, stor spredning innenfor den enkelte skole, spesielt i lesing, stor forskjell mellom jenter og gutter i lesing, dårlig læringsstrategi og lav motivasjon til å lese på fritiden, mye uro i skolen og tydelig sammenheng mellom hjemmebakgrunn og resultater.

Det er rimelig å tolke resultatene slik at Norge skiller seg positivt ut i forhold til andre land ved at det er små forskjeller mellom elever med ulik økonomisk bakgrunn og ulikheter i foreldrenes utdanning. Andre mål på ressurser i hjemmet, uttrykt som kulturell kapital, ser imidlertid ut til å ha større betydning. Norske forskningsresultater viser at elevenes familiebakgrunn har stor betydning for elevenes prestasjoner og faglige utvikling. Andre land ser ut til å greie å kombinere likhet og kvalitet på en bedre måte enn Norge.

Det er bred enighet om at leseferdigheter og forståelse er grunnleggende for elevenes videre læring, arbeid og livskvalitet. Jeg ser derfor svært alvorlig på at en så stor andel av norske elever er svake lesere.

Jeg vil ikke på grunnlag av disse resultatene alene generelt hevde at den norske skolen vedlikeholder forskjeller

ler mellom elevene. Resultatene gir imidlertid klare indikasjoner på at hjemmebakgrunn har større betydning enn i andre land og større betydning enn vi liker å tro, og at skolen ikke lykkes i å motvirke effekten av sosiale og kulturelle forskjeller.

Internasjonale undersøkelser kan ikke gi oss ferdige løsninger på våre utfordringer. Men de viser hva andre land har greid å få til, og gir dermed viktig kunnskap og retning for vårt arbeid med å forbedre kvaliteten i opplæringen.

OECD trekker i sine analyser av PISA-resultatene frem følgende hovedpunkter som viktige lærdommer:

- kvalitet og likeverd er ikke gjensidig utelukkende
- ressurser er viktig for å sikre kvalitet i utdanningen, men ressurser alene er ikke tilstrekkelig for å sikre kvaliteten
- motivasjon og interesse for skolearbeid generelt og for lesing spesielt er viktig for å heve elevenes prestasjoner og kan kompensere for familiebakgrunn
- elevene gjør det bedre på skoler der det stilles krav til dem, der det er et positivt klima for læring, god disiplin og godt forhold mellom lærer og elev
- land der det er sterkt fokus på resultater, kombinert med selvstendighet for skolene, tenderer til å ha gode resultater

Disse analysene er et viktig grunnlag for forbedring av kvaliteten i grunnopplæringen. For å utjevne forskjeller mellom elever må skolene gis større frihet. Det er skolen selv som vet best hvordan man skal møte hver enkelt elevs ulike behov. Skoleledelse og lærere må vises større tillit og gis mer ansvar. Staten bør i større grad nøye seg med å fastsette mål og rammebetingelser og ta ansvar for et system for å måle i hvilken grad mål nås, og for å veilede og støtte når de ikke nås. Det er derfor etter min mening behov for å gi større lokal handlefrihet gjennom å forenkle lov- og regelverk, utvikle et nasjonalt system for kvalitetsvurdering som gir oss mer kunnskap om hva som gir gode resultater, og utvikle et godt apparat for veiledning, støtte og erfaringsspredning som grunnlag for forbedring.

Jeg mener at bestemmelser som i unødig grad binder organiseringen og gjennomføringen av opplæringen, enten bør oppheves eller endres. Forslaget til endringer i opplæringsloven er på høring, som vi vet, og endringsforslag vil bli fremmet for Stortinget i vårsesjonen.

Sammen med bestemmelsen om hvor mange timer elevene skal ha i hvert fag, og lærernes leseplikt binder klassedelingsreglene skolens organisering sterkt. Etter min oppfatning er det den enkelte skole selv som er best i stand til å vurdere hva som er den mest hensiktsmessige organiseringen av opplæringen, ikke departementet. Et av forslagene som nå høres, er derfor å erstatte dagens klassedelingsregler med et krav om pedagogisk ansvarlig undervisning, samtidig som vi også vil høre høringsinstansenes syn på spørsmålet om veiledende ressursnorm.

Også arbeidstidsavtalen påvirker organiseringen av arbeidet i skolen og dermed muligheten for individuelt tilpasset opplæring. Det er interessant å merke seg de

gode erfaringene med de mange forsøk med avvik fra arbeidstidsavtalen som nå gjennomføres. Ved å organisere elever og lærere mer fleksibelt oppnår man også å nå målet om tilpasset opplæring på en bedre måte. Det rapporterer både lærere og elever.

I tillegg til økt handlingsrom er det behov for mer systematisk kunnskap om kvaliteten på skoletilbudet både nasjonalt og lokalt. Stortinget har sluttet seg til at det skal utvikles et nasjonalt system for kvalitetsvurdering. Det er viktig at informasjon om skolens ressurser, kvaliteten på læringsmiljøet og elevenes resultater er tilgjengelige for alle interesserte og ansvarlige så fremt det ikke strider mot personvernet. Hensikten med kvalitetsvurdering og synliggjøring av resultater er å legge grunnlaget for forbedring på alle nivåer. Høsten 2003 vil den nasjonale nettbaserte kvalitetsportalen inneholde informasjon om eksamensresultater, ressursituasjon og verktøy for å kunne kartlegge elevenes læringsmiljø. Arbeidet med å utvikle nasjonale prøver i morsmål, matematikk og engelsk er startet, og målsettingen er å gjennomføre disse prøvene skoleåret 2003–2004. For å oppmuntre til innsats for å øke kvaliteten i opplæringen innførte vi 2002 også en prøveordning med belønning av skoler som utmerker seg. Dette vil bli videreført. Demonstrasjonsskolene forplikter seg til å bidra aktivt til kvalitetsutvikling ved andre skoler i en periode på to år. I samarbeid med Kommunenes Sentralforbund innfører vi fra og med 2003 også en kvalitetspris for skoleeiere. Formålet med prisen, foruten å gi heder og ære til kommuner og fylkeskommuner som utmerker seg positivt, er å stimulere skoleeiere til systematisk kvalitetsutvikling.

Skoleeiere har ansvar for at personalet på den enkelte skole har kompetanse som samsvarer med behovene, og må ha hånd om virkemidlene for å rekruttere og beholde dyktige skoleledere og lærere. Forhandlingsansvaret for lærere er derfor overført til kommunene med virkning fra 1. mai 2004. Jeg er overbevist om at det kan bidra til at vi både får bedre eiere og arbeidsgivere i skolen. Skoleeiere har også ansvar for at personalet i skolen kan fornye og oppgradere sin kompetanse. Statens oppgave er å sørge for at man har utviklet gode og relevante etter- og videreutdanningstilbud og støtte kompetanseutvikling på områder som er viktige for å nå nasjonale utdanningspolitiske mål.

I arbeidet med å ansvarliggjøre alle ledd i skolesystemet er utvikling og styrking av ledelse i skolen som kunnskapsorganisasjon viktig. Regjeringen har derfor tatt initiativ til utvikling av nye etter- og videreutdanningstilbud i skoleledelse og egne mastergrader.

Det er viktig at lærere fremstår som tydelige voksne og ledere. Regjeringen har sammen med Barneombudet, Foreldreutvalget for Grunnskolen, KS og Utdanningsforbundet derfor undertegnet et manifest hvor alle forplikter seg til å arbeide mot mobbing. Alle kommuner får tilbud om å delta i tiltaksprogram mot mobbing og antisosial atferd i 2003.

Vi har vedtatt en ny lærerutdanning. Men lærere må også oppdatere seg, og de fortjener å få muligheten til å bli oppdatert. Departementet støtter derfor utvikling og

gjennomføring av kurs som gir grunnleggende opplæring i pedagogisk bruk av IKT. I tillegg gis det støtte til utvikling av etter- og videreutdanningstilbud i norsk med vekt på lesing og skriving, matematikk, engelsk, naturfag og annet fremmedspråk der IKT er vektlagt i opplæringen i fagene. Fra høsten kan lærere søke om inntil 100 000 kr i stipend for å ta videreutdanning i matematikk, norsk med vekt på lesing og skriving og samisk. For å øke elevenes grunnleggende lese- og skriveferdigheter har vi dessuten økt timetallet i norsk på småskoletrinnet med virkning fra skoleåret 2002–2003. Læringscenteret har fått i oppdrag å utarbeide en plan for styrking av leseferdigheter og leselyst, og det er bevilget 20 mill. kr til styrking av skolens kompetanse i bruk av skolebibliotek. Kultur- og kirkedepartementet vil som ledd i samarbeidet om den kulturelle skolesekken bidra til formidling av litteratur.

Realfagene er en særlig utfordring. For å snu den negative utviklingen her er det utarbeidet en strategi for styrking av realfagene for perioden 2002–2007. Målet er å øke kvaliteten på realfagutdanningen i alle ledd, dyrke frem mer positive holdninger til realfag og bedre rekrutteringen til studier og yrker.

Kvalitetsutvalget, som ser på struktur og innhold i hele grunnopplæringen, avgir sin innstilling i begynnelsen av juni. I lys av de politiske beslutninger som fattes i regjering og storting etter det, vil det være naturlig å utvikle nye læreplaner. Mitt mål er at de skal være enklere og ha klarere mål og legge mindre vekt på metoder og aktiviteter som det i større grad vil være opp til læreren og skolen selv å bestemme ut fra lokale ønsker og behov.

Jeg mener at vi må ha ambisiøse målsettinger for alle elever i norsk skole. Staten må sette klare mål, som tydelig viser hva som forventes, og det må rettes mer oppmerksomhet mot elevenes læringsresultater. Skolene må samtidig ha stor frihet i valg av virkemidler for å nå målene. Samtidig må vi erkjenne at skolen alene ikke kan stå for all læring. Det som skjer i hjemmet, har også stor betydning. Et godt hjem-skole-samarbeid behøver derfor ikke bare dreie seg om praktiske ting, men også om betydningen av f.eks. å lese hjemme. Jeg synes ordet «læringskultur», som representanten Lyngstad brukte, var meget godt.

Statens bidrag må etter min oppfatning særlig konsentreres om å gi skoleeiere og skoler det nødvendige handlingsrom, sørge for at det etableres et system for kvalitetsvurdering og målrette veilednings- og utviklingsmidler mot det som er de dokumenterte utfordringene i norsk skole.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Arne Lyngstad (KrF): Jeg takker statsråden for svaret. Jeg opplever at vi deler virkelighetsforståelsen når det gjelder utfordringene som vi har i forhold til å sørge for at også skolen løser sitt samfunnsoppdrag med hensyn til å utjevne forskjeller. Statsråden kom inn på mange tiltak som nå var underveis. Det er mange gode tiltak. Men det jeg opplevde var litt av kjernen i det som statsrå-

den var inne på, var å utnytte eller å skape det lokale handlingsrom ved den enkelte skole. Dette er et perspektiv som vi i Kristelig Folkeparti deler. Jeg tror det er utrolig viktig å gi selvtilitt for å utnytte den pedagogiske handlingsfrihet som finnes i skolen. Derfor blir det også utrolig viktig å formidle de gode eksemplene som finnes, til andre skoler, slik at det ikke blir bare lokale erfaringer av det. Jeg tror også det er viktig, slik statsråden var inne på, at en gir lærerne permisjoner og kompetanseutviklingsmuligheter for å dra inn nye ideer og gi dem selvtilitt til å sette i gang selv. Den større lokale handlingsfriheten må også brukes til å utvikle mer fleksible ordninger i organiseringen av skolen enn det vi klarer i dag. Klasse-/gruppeinndeling er en problemstilling og en utfordring her, men jeg tror også det er en del å gjøre i forhold til skolelokalene for å finne fleksible løsninger.

Imidlertid vil jeg nok si at den største utfordringen som vi har for å utjevne og å stimulere elevenes læringslyst, er å skape det jeg kaller en læringskultur og forståelse for at læring er viktig og sentralt. Det handler om læringsstrategier, men det handler også om verdsetting. Her synes jeg vi i samarbeid med foreldrene har en stor utfordring i å fokusere nettopp på betydningen av læringskultur. Kanskje er det slik, som statsråden var inne på, at hjem-skolesamarbeid ikke bare må dreie seg om praktiske ting, men også om foreldreveiledning i en viss grad i forhold til motivering og bevisstgjøring om læringsstrategier. For vi vet at i framtiden vil læringen skje fra barn til voksne, jf. teknologiutfordringen. Da blir dette med læringsstrategier så viktig.

Statsråd Kristin Clemet: Her er man etter min mening inne på noe meget, meget vesentlig i forhold til den offentlige skolen. Alle mennesker har ikke de samme evnene og talentene. Vi er ulike, og derfor må vi også møtes ulikt, for det er det som er likeverdighet. Jeg synes at en helt sentral ambisjon ved å ønske seg en enhetsskole, fellesskole, offentlig skole, må være at alle elever, helt uavhengig av sin bakgrunn, enten vi snakker om den materielle bakgrunn eller annen type bakgrunn, skal få lov til å strekke seg etter sine egne evner og talenter ut fra egne premisser. Det mener jeg er helt sentralt. I den grad vi ikke lykkes med det, hvilket det kan være visse tegn som tyder på at vi ikke gjør, mener jeg det kanskje er den største utfordringen vi har i norsk skole. Man skal altså ikke være dømt til en fremtid på grunn av sin bakgrunn. Det er en selv som skal ha muligheten til å strekke seg etter egne evner og talenter.

Når vi sier at vi vil bedre kvaliteten i norsk skole, dreier det seg dels om læringsmiljø, dels om de gjennomsnittlige læringsresultatene, men det dreier seg også om å redusere forskjellene. Det interessante er jo at noen land får til dette bedre samtidig. De har både høyere kvalitet og mindre forskjeller. Det viser at det er ikke noen nødvendig motsetning mellom dette, og det må vi strekke oss etter.

I noen av de landene som får det til bedre, ser det ut som at det de får til, er denne tilpassete opplæringen. De

sjekker elevenes utvikling underveis og greier å sette inn tiltak i tide og driver en aktivt tilpasset opplæring på individuelt grunnlag. Det er interessant å merke seg at de samme landene, etter mitt kjennskap, også har mer fleksibilitet i undervisnings- og arbeidsformer, bl.a. ved at de ikke har den typen rigide klassesdelingsregler som vi har i Norge.

På den annen side er det også veldig viktig at vi ikke skaffer oss dette kvalitetsvurderingssystemet bare for å drive med kontroll. Det som er hensikten, må være at vi kan få til forbedring, og det er det som er noe av svakheten ved avgangskarakterer, at det jo er for sent å sette inn forbedringstiltak hvis det viser seg at man ikke har lært å lese når man går ut av grunnskolen. Derfor er disse kartleggingsprøvene og et godt veilednings-, utviklings- og støtteapparat helt essensielt for å kunne hjelpe elever underveis.

Det vi skal hjelpe dem til, er jo to ting. De skal på den ene side lære seg noe, men de skal også lære å benytte seg av gode læringsstrategier. For det siste er kilden til å lykkes i et samfunn hvor livslang læring blir så viktig. Da må man lære å lære, og da må man skaffe seg teknikker for å lære også etter at man er ferdig på skolen.

Hjem-skolesamarbeid er også sentralt. Det er delvis nedfelt i lov, og delvis har det noe med praksis og kompetanse å gjøre. Jeg vet at Foreldreutvalget for grunnskolen kommer med forslag til departementet om endringer på dette området, og det er også et tema for Kvalitetsutvalget.

Eva M. Nielsen (A): Den påstanden som interpellanten har kommet med i sin interpellasjon, er oppsiktsvekkende, nemlig det at undersøkelser «antyder at skolen vedlikeholder sosiale, økonomiske og kulturelle forskjeller», som endog «hemmer barnas mulighet til å forme sin egen framtid», som interpellanten skriver.

Påstanden er nærmest sensasjonell. I snart 100 år har det hersket bred politisk enighet om at nettopp enhetsskolen har vært den fremste arena for å viske ut sosiale, kulturelle og økonomiske forskjeller mellom barn, mellom Jørgen hattemakers barn og kong Salomos barn. Representanten Lyngstad argumenterer i sitt innlegg med at rike kjernefamilier har barn som lykkes. Fattige eneforsørgere reproducerer sosiale ulikheter. Så argumenterer han med større frihet og med opphevelse av klassesdelingsregelen og en del slike tekniske ting. Man skulle jo tro at hvis det var slik at rike foreldre fikk barn som lykkes, og at fattige foreldre fikk barn som reproduserte sosiale ulikheter, skulle svaret ha vært større rettferdig fordeling. Men svaret var ikke større rettferdig fordeling. Svaret var en rekke skolepedagogiske grep, opprømsing av det ene tiltaket bedre enn det andre. Hvis det er i økonomien problemet ligger, burde Lyngstad svare med større rettferdig fordeling.

Det er grunn til å sette spørsmålstegn ved hvorfor dette plutselige stemningsskiftet i Kristelig Folkeparti kommer akkurat nå når det gjelder enhetsskolen. Kanskje har det noe å gjøre med at Høyre-statsråden nå har fremmet et forslag om privatskolenes fortrefelighet.

Problem nr. 1 i skolen er verken inkompetente lærere eller umotiverte elever. Det er først og fremst den offentlige fattigdommen i verdens rikeste land. Det har vi blitt enige om i løpet av den debatten vi har hatt i dag. Kristelig Folkeparti og representanten Lyngstads lojalitet til Høyres partiprogram er her beundringsverdig, og jeg synes det er en smule overraskende.

Nestleder i Kristelig Folkeparti, Odd With, uttalte tidligere til Aftenposten at én begrunnelse for å inngå i regjering med Høyre var at da kan man dempe samarbeidspartnerens negative sider. Det sa Odd With. Jeg spør da: Er representanten Lyngstad fornøyd med Kristelig Folkepartis innflytelse på Høyre-statsråden, og i hvilken retning har Kristelig Folkepartis innflytelse eventuelt dreid statsråden?

Søren Fredrik Voie (H): Den problemstillingen som interpellanten tar opp, går rett inn i den dagsaktuelle skolepolitiske debatt. Det vises bl.a. til forskningen som sier at enhetsskolen ikke har gitt alle elever like muligheter, og sågar at enhetsskolen reproducerer ulikhet. Så har vi en skolestreik blant lærerne pågående akkurat i dag. Lærerne streiker fordi kommunene har fått forhandlingsretten når det gjelder lønn til lærerne, og fordi dette truer enhetsskolen. Man streiker for noe som man ikke har oppnådd med det skolesystemet vi har.

Jeg må også få lov til å ta avstand fra den enigheten som Arbeiderpartiets representant syntes å tilkjenne her om at det er den offentlige fattigdommen som er problemet. Når Arbeiderpartiet greier å skape et flertall i Stortinget for å bevilge 5 milliarder kr mer til barnehagene, vitner ikke det om at man satses på å styrke skolen, og at det er kommunal fattigdom ute og går, for det er jo nettopp kommunene som blir tilført disse pengene, som de egentlig ikke vil ha, og som de ikke får lov til å bruke til å styrke skolen.

Jeg synes mye av den politikken og mange av de tiltakene som den nåværende regjering og stortingsflertall gjennomfører, er med på å imøtekomme det behovet som interpellanten tar opp. Kvalitet og kreativitet i skolen og skolehverdagen er grunnleggende i den rådende skolepolitikk. Det å mestre et fag, det å kunne noe er noe av det mest gledelige vi kan oppleve som mennesker. Greier vi å få våre elever og våre studenter til å beherske sitt fag, kunne sin fagkunnskap, gir vi dem en veldig stor individuell glede og mulighet og ikke minst rett. I tillegg imøtekommer vi samfunnets behov for å ha gode arbeidstakere med god fagkunnskap og god kvalitet i forskning og utdanning.

I tillegg gir dette med god fagkunnskap og god utdanning mulighet til sosial mobilitet. Det er kanskje den største muligheten vi har til å gi alle en lik mulighet og lik evne til å nå fram i samfunns- og yrkesliv. Men med den politikken som har vært ført av tidligere regimer, har vi oppnådd det stikk motsatte. Vi er på en langt bedre vei i dag.

Arne Sortevik (FrP): Statsråden var i sitt innlegg inne på hvor viktig det er med læringsresultatene. Jeg har

selv i en tidligere sak understreket at vi har nokså middelmådige resultater bl.a. i leseferdighet. Leseferdighet er også et stikkord i denne saken. Jeg skal være veldig konkret. Da denne regjeringen tiltrådte, var en del av skolesatsingen i det første budsjettåret, budsjettåret 2002, 100 mill. kr til én ekstra norsktime for 2. til 4. klasstrinn fra høsten 2002, altså den første halvdel av skoleåret 2002-2003. Det ble til slutt også forskriftsfestet for å sikre at de midlene faktisk kom frem til den ene norsktimen pr. uke. Mitt spørsmål, som jeg håper statsråden kan svare på, er: Hvordan er dette videreført i budsjettet for inneværende år? Inneværende år, budsjettåret 2003, dekker faktisk to skoleår. Det dekker avslutningen av det som var påbegynt i 2002, hvor det altså var satt av midler til et halvt års ekstra innsats. Og det dekker det første halve året i skoleåret 2003-2004. Hvordan er midler til denne ekstra norsktimen, som forhåpentligvis skal bidra til å gi økt leseferdighet, videreført i budsjettåret 2003?

Hvis svaret er at det ikke er videreført, må det bety at man har endret syn på om dette er riktige og viktige tiltak og virkemidler. Det håper jeg jo ikke. Hvordan det er tydeliggjort, hvis det er videreført, er jeg spent på å få høre.

Når jeg nå dveler litt ved dette, er det ikke bare fordi at leseferdighetene er omtalt, men fordi jeg også har lest den tiltaksplanen som gjelder realfagene. Knyttet til tiltak i grunnskolen kommer man igjen med det samme virkemidlet, nemlig at man er opptatt av å få ekstra timer til faget, i dette tilfellet realfag, til matematikk. Man viser til at det skal man ta for seg i budsjettet for 2004. Så der har man en parallell. Denne tiltaksplanen for realfag tyder på at man har tro på tiltaket. Da bør man også vise frem at det man startet når det gjaldt norskundervisning i budsjettåret for 2002, faktisk er tydelig, klart og dokumenterbart videreført i inneværende års budsjett.

Lena Jensen (SV): Jeg vil først og fremst berømme representanten Arne Lyngstad for at han tar opp og peker på en viktig sak.

En skole som opprettholder de sosiale, økonomiske og kulturelle forskjellene, er en skole som på mange måter har mislyktes. En skole som akkumulerer vinnere og tapere, kan vi ikke akseptere. Både PISA-undersøkelsen og Asbjørn Birkemos studier av elevresultatene i Norge tyder på at skolen ikke gir alle elever like muligheter til faglig framgang og senere yrkeskarriere. Det er stor spredning når det gjelder resultatene til elevene. Forskningen tyder på at det ikke først og fremst skyldes tilfeldige variasjoner, men ulikheter knyttet til foreldrenes bakgrunn og store forskjeller mellom kjønnene.

Jeg tror det er flere svar på denne utfordringen. Men det jeg også vet, er at Regjeringens svar ikke er riktige. De går ikke i riktig retning. Jeg mener det er avgjørende å kunne tilby en undervisning som er tilpasset elevenes egne forutsetninger. Jeg tror grunnen til at mange elever faller av, er at det ikke oppleves slik at undervisningen er knyttet til deres egne erfaringer og deres egne interesser. Undervisningen foregår stort sett i store grupper med 20-30 elever av gangen, og det er begrenset hvor mye individuell tilpasning en kan få til i en slik situasjon.

Det handler om flere ting. For det første handler det om at vi trenger nok og godt kvalifiserte lærere. De nye tallene viser at antall lærere og undervisningspersonell har gått ned med 4 pst. fra skoleåret 1998–1999 til og med 2002–2003. I samme periode har tallet på assistenter i skolen økt med 4,5 pst. Det tyder på en utvikling der vi får færre kvalifiserte lærere og billigere og mer ukvalifisert arbeidskraft inn i skolen. Samtidig handler det også om at vi er nødt til å styrke etterutdanningstilbudet for lærere. Men det motsatte skjer nå. De pengene som tidligere har vært ført ut til kommunene, der kommunene selv har fått lov til å bestemme og skolene selv har fått lov til å bestemme hvordan etterutdanningstilbudet for lærere skulle være, er kuttet og ført over til dette som kalles styrking av realfagene.

For det andre handler det om å ta mer i bruk varierte undervisningsmetoder. Jeg tror det norske skoleverket er bygd altfor mye rundt abstrakte og teoretiske tilnæringsmåter. Denne tilnæringsmåten favoriserer barn som har vokst opp med foreldre med akademisk bakgrunn. Samtidig viser også ferske tall fra GSI at det har skjedd en dramatisk nedgang i antall delingstimer, og at timene til spesialundervisning er gått ned.

Det er ganske mange ting som er viktige. Én ting er tilgangen på gode bibliotek. Lese- og skrivekunnskap handler mye om å ha god tilgang til bibliotek og bli kjent med biblioteket og bibliotekets tilbud.

Regjeringens politikk reduserer muligheten for å utjevne forskjeller mellom elevene ved å gi skolene vanskeligere rammebetingelser.

Elsa Skarbøvik (KrF): I skolen blir mennesket formet, og da skal man trå varsomt, sies det. Like mye som om utdanning handler det om danning av mennesket. Derfor satser Kristelig Folkeparti på en god offentlig skole. Om vi kaller det en enhetsskole eller fellesskolen, er ikke det avgjørende. Det er innholdet som er viktigst.

Når en OECD-rapport viser at det er store forskjeller i norsk skole, vil vi ta det på alvor og gjøre noe med det. Denne OECD-rapporten anbefaler større lokal handlefrihet, sterkere resultatorientering og tiltak som øker elevenes leselyst, som viktige virkemidler for økt kvalitet og mindre forskjeller.

Vi har diskutert lokalt selvstyre i dag, og jeg kan bare understreke igjen at Kristelig Folkeparti vil videreutvikle den lokale skole. Gjennom forsøksordninger ønsker vi å utvikle en mer fleksibel skole. Ved siden av lokale forsøk bør fornyelsen i skolen komme som resultat av en gjennomgang av skolens læreplaner og lovverk. Slik får vi en bedre skole som er nær de menneskene som bruker den – både elever, foreldre og lærere.

Skolen favner alle barn og skal samtidig utfordre den enkelte elev ut fra individuelle forutsetninger og behov. Dette innebærer at skolehverdagen må være preget av mangfold og variasjon, men likevel trygt forankret i lokale forhold. Skolen skal utfordre elevenes arbeidsglede og læringsevne ut fra individuelle behov, interesser og forutsetninger, og da må elevene også ha reell innflytelse i utformingen av skolehverdagen. Det må åpnes for å ha

et sterkere og kvalitativt bedre samarbeid også mellom skole og hjem. Et slikt samarbeid er nødvendig bl.a. for å møte mobbe- og voldsproblemer som vi hører om i skolen. De ødelegger hverdagen for svært mange elever.

Hjemmets kulturelle bakgrunn er viktig. Det er ikke bosted eller økonomi, men, slik som professor Birkemos forskning viser, hjemmemiljøet som er avgjørende, slik som interpellanten viste til. Foreldrerollen må også komme i fokus.

I tidsskriftet Utdanning, nr. 1 i år, er det nevnt en undersøkelse som viser at autoritative foreldre med varme og kontroll har de mest veltilpassede barna, mens dårligst ut kommer barn av neglisjerende foreldre. Det har vært et mål å utfordre foreldre til å ta del i sine barns skolehverdag. At foreldremøter også fokuserer på foreldrerollen, er derfor viktig.

Så var det elevenes leselyst, som viser store variasjoner. Her står det også i St.prp. nr. 1 at det er et satsingsområde for Regjeringen å stimulere leseinteressen hos elevene, og dermed også styrke kompetansen i bruk av skolebibliotek, som også Lena Jensen var inne på. Det er satt i gang noe, vet jeg, bl.a. på Sandefjord videregående skole, om biblioteket som en pedagogisk ressurs. Også lærerrollen må utvikles og læreren gis muligheter for kompetanseheving. Læreren er nøkkelpersonen i skolen og en nødvendig drivkraft i skoleutviklingen.

Rune J. Skjælaen (Sp): Jeg har også lyst til å rose interpellanten for det temaet han tar opp.

Jeg misliker både den polemisering som Arbeiderpartiet bruker overfor interpellanten, og den som en representant for Høyre bruker overfor Arbeiderpartiet. Jeg tror ikke vi kommer noen vei med å drive å polemisere på den måten. Jeg synes interpellanten tar opp et viktig spørsmål. Hvordan skal vi greie å utligne noe av forskjellene som er resultatet når elevene går ut av skolen? Hvordan skal vi kunne greie å gjøre det gjennom et 13-årig løp?

Jeg synes interpellanten peker på viktige ting, nemlig å sette eleven i fokus. Så tenker jeg at vi må organisere skolen vår rundt dette ene målet om å sette eleven i fokus. Undervisevaluering, individuelle arbeidsplaner og læreplaner tror jeg det er svært viktig å ha for å nå dette målet.

Statsråden understreket at de land som har greid å gjøre forskjellene mindre, nettopp har fokusert på tilpasset opplæring. Og jeg har flere ganger fra denne talerstolen sagt at det viktigste begrepet vi har i læreplanen i dag, er begrepet «tilpasset opplæring», det å kunne se den enkelte elev med de evner og muligheter som den enkelte elev har. Så blir utfordringen for det pedagogiske personalet i skolen å bygge opp under dette, slik at eleven kan nå mål som er realistiske.

Når vi snakker om enhetsskolen, snakker noen på en måte litt latterliggjørende om den. Jeg mener at enhetsskolen, fellesskolen, eller hva vi skal kalle den, faktisk er den viktigste basis for at vi kan få til dette. Der skal det være plass til alle. Der skal alle elever få mulighet til å utvikle seg. Men da er vi på en måte tilbake til de mel-

dingene vi får, nemlig: Er det mulig å gi tilpasset opplæring til den enkelte elev etter evner og anlegg med den situasjonen som er i skolen i dag? Da tenker jeg på ressurser. Jeg mener at det er viktig at vi går igjennom og evaluerer hvordan vi bruker ressursene. Men det er klart at det er for lite ressurser. Det er for få voksne i skolen i dag til å kunne gi den enkelte tilpasset opplæring. Så når vi skal ha denne gjennomgangen av ressursituasjonen og ha tilpasset opplæring som mål, er det et svært viktig element i denne saken.

Trine Skei Grande (V): Jeg syns også at Arne Lyngstad har tatt et veldig riktig initiativ, og i fokus her er, som mange sier, tilpasset opplæring. Det fokuseres på de svakeste. Det er klart at for de aller svakeste elevene er en god offentlig skole det mest sosialt utjevne vi kan få til.

Når det gjelder de aller svakeste elevene, har PISA-undersøkelsen vist at vi ikke er så dyktige med dem som vi trodde vi var dyktige med. Vi har også fått historier – de aller fleste av oss, vil jeg gjette – fra foreldre som føler at noen elever ikke får et godt nok tilbud, noe som også går ut over tilbudet til de andre elevene i klassen.

Det er mange ting vi kan gjøre. For det første tror jeg det må være lov å velge en annen type skole. I gamle dager het det spesialskoler. Det må gå an for elever å velge andre måter å gå skoleløpet på, velge mer praktiske veier og andre måter å gjøre det på, men i fokus bør være elevenes valg ut fra egne forutsetninger. Vi må også se på spesialundervisningen. Vi må bryte ned systemene våre, slik at vi kan gi unger følelse av mestring, selv de ungene som vanligvis er dem som oftest får høre at de ikke mestrer. Jeg tror at aldersblanding er en viktig nøkkel for å få til mestring blant unger. Ingen barn har godt av å gå ti år på skole sammen med alle de andre og alltid være dummet.

For det andre tror jeg skoleledelse er et veldig viktig moment for å få til et felles lag, et felles team, med en felles overbygning som også hjelper de aller svakeste. Jeg tror at den kampanjen Regjeringa har startet i forhold til mobbing, er viktig for å bryte med det vi gjør i dag, å skape tapere av unger gjennom å ødelegge barndomstida deres med mobbing.

Så vil jeg bruke de siste 40 sekundene på å snakke litt om språk og lesing. Jeg tror at vi må bryte med noen av våre forståelser når det gjelder språk. Jeg tror at tospråklighet blant barn kommer til å bli mer og mer vanlig. Kanskje kommer det til å bli normen, og det må ikke bli et problem. Vi må utvikle pedagogikk der det ikke er et problem at noen barn faktisk kan noe mer enn andre barn. Skal vi klare å bryte koden til lesing, gjør vi ikke det bare med å putte inn norsktimer. Nøkkelen er å finne en måte å jobbe med lesing på som gjør at unger får et intenst ønske om å bryte koden, fordi de har så veldig lyst til å vite hva det står akkurat der. Jeg tror ikke det bare har med norskundervisning å gjøre, men også med at språket og bøkene våre er en del av alle de andre fagene vi syns er morsomme.

Arne Lyngstad (KrF): Jeg synes debatten har vist at det er flere som har fått seg en del overraskelser over det

skoleforskningen har vist. Samtidig virker det på meg som om det er relativt tverrpolitisk enighet om at vi trenger lokal frihet for å kunne utvikle skolen bedre framover, og at vi trenger større fleksibilitet i organiseringen av skolen.

Vi kan ha litt ulik vektlegging av de konkrete tiltak, men jeg er veldig enig med statsråden i at gir vi større lokal frihet, ja, så trenger vi også oppfølging og underveis-evalueringer. Det som da blir viktig for Kristelig Folkeparti å understreke, er at underveisevalueringene er et virkemiddel for å videreutvikle skolen. Derfor er jeg så glad for signalet fra statsråden om at det er viktig å følge opp med veiledningsmidler og dialog lokalt omkring dette.

Jeg er også glad for at statsråden sier at vi i en framtidig læreplanrevisjon må fokusere mer på mål enn metode. Men hvis jeg skulle tillate meg en liten kritisk kommentar, måtte det være at jeg også tror det er nødvendig å tenke igjennom vektleggingen av kjerne-stoff, og i hvert fall den massive biten av kjernestoff som dagens læreplaner legger vekt på. Jeg tror det også er nødvendig å åpne for lokalt stoff som har en relevans for elevene, slik at de skjønner at læringen angår dem.

Så er jeg veldig glad for at mange understreker dette med tilpasset opplæring. Det er mange som peker på at ressurser er viktig. Ja, jeg ser ikke bort fra og vil ikke benekte at ressurser er viktig, men samtidig tror jeg – som professor Birkemo har sagt – at problemet ikke er ressursene, problemet er heller den pedagogiske fattigdom. Og det er en utfordring til skolen og dem som jobber i skolen.

Til slutt. Når jeg tar opp dette, er det ikke fordi jeg ønsker å vedlikeholde økonomiske forskjeller. Rapporter viser at økonomi ikke har noen betydning for læringsutbyttet. Men når jeg drog fram at barn fra ressursvake hjem forblir blant de ressursvake i samfunnet, var det nettopp for å vise at vi trenger en skole som kan kompensere for dette. Og da er det at det blir så viktig at skolen virker utjevne.

Statsråd Kristin Clemet: Det ble stilt et konkret spørsmål som jeg tenkte jeg skulle besvare. Men jeg vil først bare understreke det representanten Lyngstad nå var inne på til slutt, og som en replikk til representanten Eva M. Nielsens innlegg.

Enhetsskolen i Norge har lyktes bra når det gjelder å utjevne forskjeller på bakgrunn av økonomi og geografi. I Norge har vi i liten utstrekning det man ofte omtaler som A- og B-skoler. Vårt problem er snarere at det er store forskjeller på elever innad på hver skole, ja, ofte innad i hver klasse, hvilket gjør at norske lærere har veldig store utfordringer. Det har mer sammenheng med den såkalte kulturelle kapitalen man har hjemme, altså hvor skoleinteressert hjemmet er, så å si. Så er spørsmålet hva vi gjør med det. Da kan man gjøre noe gjennom skole-samarbeidet, tror jeg, for at hjemmene kan bli bedre rustet til å bidra. Det andre er at man kan kompensere bedre for det på skolen, gjennom en bedre tilpasset opplæring.

Ressurser er selvfølgelig veldig viktig. Men ser man på Norden, er de landene som har lyktes dårligst med å utjevne disse forskjellene, Norge og Danmark, de som har høyest lærertetthet og mest ressurser. Så det må også ha noe med organisering og pedagogikk å gjøre, som representanten Lyngstad var inne på. Det er disse tanker vi må ha i hodet samtidig, som vi også har vært innom i tidligere debatter.

Så til det konkrete spørsmålet om norsktime. Det er selvfølgelig videreført i budsjettet. Når det føres inn med halvårsvirkning, konsekvensjusteres – som det sies på Finansdepartementets språk – helårsvirkningen inn i budsjettet. Det er forskriftsfestet, i likhet med fag- og timefordelingen generelt.

Når det gjelder andre fag og hvorvidt man skal endre på timesammensetning, øke antall timer, osv., er det veldig mange ønsker og krav om det, både i forhold til fag og temaer i skolen – litt for mange, tror jeg, for hva man kan forvente at skolen skal greie å ta seg av. Men alt i alt har jeg funnet det riktig å avvente Kvalitetsutvalgets innstilling for å få en helhetlig vurdering av det. For hvis alle disse ønskene skulle etterkommes, måtte barna våre vært på skolen døgnet rundt og vel så det, så det lar seg simpelthen ikke gjøre.

Presidenten: Da er behandlingen av sak nr. 3 avsluttet.

S a k n r . 4

Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Øyvind Vaksdal, Gjermund Hagesæter, Arne Sortevik og Karin S. Woldseth om å sikre nødvendige midler til Statnett for å redusere risiko i kraftforsyningen på Vestlandet (Dokument nr. 8:51 (2002-2003))

Øyvind Vaksdal (FrP): Situasjonen i det norske og nordiske kraftmarkedet har i vinter vært svært vanskelig. Dette skyldes at vi gjennom de siste ti år har hatt en forbruksvekst på 18–19 TWh, samtidig som økningen i produksjonen bare har vært ca. en sjettedel. Det sier seg selv at når det er så stor forskjell mellom tilbud og etterspørsel i et marked, går det galt. Fremskrittspartiet har gjennom mange år advart mot denne ubalansen, men vi har dessverre talt for døde ører. Resultatet av denne ubalansen i markedet har vært en eksplosjonsartet utvikling av strømprisene, og i tillegg fare for rasjonering og utkobling.

Statoil og Statnett hadde planer om å sette opp et mobilt gasskraftverk på Kollsnes for å sikre forsyningssituasjonen i det området som var verst rammet. De hadde søkt og fått konsesjon for dette. Prosjektet ble likevel skrinlagt da kraftprisen i markedet falt betydelig og gjorde prosjektet ulønnsomt. Fall i kraftprisen har imidlertid ikke medført at kraftkrisen på noen måte er over.

Energi- og miljøkomiteen fikk i forrige uke en orientering fra NVE hvor det kom klinkende klart fram at det fortsatt er store problemer med forsyningssikkerheten og svært lavt nivå i vannmagasinene. Jeg var i kontakt med

Statnett i går, og også de hevdet at kraftsituasjonen i Norge fortsatt er meget bekymringsfull. Særlig gjelder dette situasjonen i Sør-Norge. Det går klart fram av nye tall over magasinifilling, kraftproduksjon og kraftutveksling med utlandet for den siste uken. Magasinifillingene er nå på 38,4 pst, og dette er en nedgang på 2,3 pst. i løpet av den siste uken. I vestlandsregionen, fra Sauda i Rogaland til Fardal i Sogn, er situasjonen enda verre, med en magasinifilling på bare 36,7 pst. Et mobilt gasskraftverk i denne regionen vil være et viktig tiltak for å bote på en ekstraordinær situasjon. Det omtalte anlegget kan forsyne 50 000–60 000 husstander med strøm. Produksjonen er likevel for liten til å påvirke strømprisen. Den vil først og fremst øke leveringssikkerheten i denne regionen.

Det er imidlertid en del kostnader med et slikt midlertidig anlegg. Det er anslått at kraftverket bør ha en minimum operasjonstid på fire måneder, med en kraftpris på rundt 45 øre for å være lønnsomt. For å fjerne den økonomiske risikoen ønsker vi gjennom dette forslaget at staten skal dekke de eventuelle kostnader mellom markedsprisen på strøm og produksjonskostnadene. Dette vil uansett bare være en liten brøkdel av de ekstraintekter den norske stat har fått, bl.a. i form av økte momsintekter, som følge av økning i strømprisen. Dersom Statnett og NVE fortsatt vurderer at det mobile gasskraftverkets ekstra produksjon er nødvendig for å garantere kraftforsyningen, må Stortinget sørge for at Regjeringen gir de nødvendige ressurser til å garantere for Statoils investering.

Som jeg sa innledningsvis: Strømkrisen er på ingen måte over. Jeg håper derfor at Stortinget nå er seg sitt ansvar bevisst og støtter dette forslaget, slik at vi får den nødvendige sikkerheten i kraftforsyningen fram mot sommeren.

Jeg vil med dette anbefale det foreliggende forslaget, bokstavelig talt, på det varmeste.

Rolf Terje Klungland (A): Det skjer mye i forhold til energisektoren nå for tiden. Det er synd at initiativet ikke kommer fra Regjeringen.

For tre år siden valgte Bondevik-regjeringen å gå av fordi den ikke ville bygge ut mer kraft. For ett og et halvt år siden foreslo Arbeiderpartiet en tilskuddsordning som skulle få fart på utbyggingen av ny kraft. For ett og et halvt år siden foreslo Arbeiderpartiet en tilskuddsordning som ville få fortgang på strømsparende tiltak i de tusen hjem, og dermed lavere kostnader for kundene. For ett og et halvt år siden foreslo Arbeiderpartiet en tilskuddsordning som ville innebære andre kilder enn strøm til oppvarming for å unngå den avhengigheten vi har i forhold til elektrisitet. Og for ett og et halvt år siden foreslo Arbeiderpartiet en ordning som ville medført en smartere måte å bruke strøm på, og som ville fått prisen ned. Alle forslagene ble nedstemt av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet.

Disse partiene har sørget for at stortingsflertallet ikke har satset på verken utbygging av ny kraft, bruk av andre energikilder eller strømsparing de siste årene. Nå møter

de virkeligheten. Regjeringen møter den med tafatthet. Fremskrittspartiet møter den med en rekke populistiske forslag som de vet at de ikke får flertall for.

Det er litt problematisk å ta forslaget i dag helt alvorlig. Men situasjonen er alvorlig. Politikere har et ansvar for å sørge for at strømprisene i energinasjonen Norge blir slik at folk kan betale regningen. Arbeiderpartiet forstår den frustrasjonen som vi nå opplever i forhold til altfor høye strømpriser. Vi vil ikke akseptere at energinasjonen Norge har energipriser som folk ikke makter å betale.

Det som er enda mer alvorlig, er at energisikkerheten i Norge er truet. Fram til nå har Regjeringen vært handlingslammet, og den henstiller til folk å gå på sosiale for å løse problemene med å betale strømregningen. Det mener vi er helt uakseptabelt. Samtidig importerer Norge kullkraft, gass og atomkraft så ledningene nesten er rødglødende, for å sikre nok strøm til befolkning og industri. Og energiministeren oppfordrer til mer import fra disse forurensende energikildene i stedet for å gjøre noe i Norge som monner.

Vi er glad for at Regjeringen nå, etter to års budsjett-runder, iallfall støtter intensjonen med installasjon av varmepumper og alternative oppvarmingskilder.

Det som er oppsiktsvekkende i denne situasjonen, er at dersom ikke noe gjøres med energisituasjonen i Norge, vil situasjonen på energimarkedet bli verre og verre for hvert år. Med Regjeringens politikk – varslede politikk – vil vi mangle ca. 43 TWh i 2010 dersom vi får et tørrår.

Olje- og energiministeren er mot gasskraft. Nå stiller han seg positiv til installasjon av sju gasskraftverk som respirator for å holde liv i lysene og varmen i våre hjem. Det mener vi i utgangspunktet er bra. Situasjonen i forhold til mobile gasskraftverk vil være like aktuell i årene som kommer. Og når Arbeiderpartiet tok opp dette i en interpellasjon for et år siden med olje- og energiministeren, avviste han nokså arrogant forslaget om å ha gassturbiner når man fikk problemer på energisiden.

Det er uforståelig at olje- og energiministeren på den ene siden stiller seg positiv til disse mobile gasskraftverkene, som altså forurenser betydelig mer enn ordinære gasskraftverk, og så på den annen side går imot bygging av gasskraftverk i Norge. For Arbeiderpartiet er det viktig å se framover. Politikerne må finne en løsning på kraftkrisen i Norge. På grunn av lite regn har vi altså for lite kraft. Da bør vi kanskje se på alternative energikilder.

Regjeringen og Fremskrittspartiet vedtok for en måned siden budsjettet for 2003. Det mener vi i Arbeiderpartiet de bør erkjenne og ta ansvar for. I den sammenheng kunne det vært interessant å høre hvor forslagsstillerne skal ta penger fra dersom det skal inn penger i forhold til disse mobile gasskraftverkene. Vi kan ikke se at det er noen budsjettposter i forhold til det.

Det er bare én løsning på den situasjonen som nå har oppstått. Det er gasskraft, ny fornybar energi, alternativ energi, vannbåren varme, installering av varmepumper og et smartere forbruk. Til siste slutt vil det bare være utbygging av mer kraft og et bedre linjenett som vil monne.

Lettvinte løsninger som ønskes tatt opp direkte i salen, er ikke Arbeiderpartiets holdning til løsning av denne krisen. Vi bygger landet, og det gjør vi på en grundig og gjennomarbeidet måte. Og med den begrunnelsen vil vi gå imot det framlagte forslaget.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): Jeg ble temmelig overrasket da jeg fikk se forslaget som vi i dag har til behandling. Bare noen måneder etter at Fremskrittspartiet i budsjettforliket med regjeringspartiene sørget for å øke utbyttet fra Statnett med 200 mill. kr, får vi et forslag på bordet som begrunnes med at Vestlandet har spesielle problemer med kraftforsyningen, og at Stortinget derfor må sørge for å gi instruksjer og ressurser til Statnett og NVE, slik at det kan bli noe av planene om de midlertidige gasskraftverkene på Kollsnes. Da kan det jo være fristende å spørre om hvor sammenhengen og logikken i Fremskrittspartiets økonomiske disposisjoner befinner seg. Det vi her ser, er et eksempel på en jojo-politikk som er helt utrolig. Først ribber de Statnett for 200 mill. kr, som kunne vært brukt til eksempelvis forsterking av overføringskapasiteten til Vestlandet, for så nettopp å bruke denne manglende kapasiteten som begrunnelse for at Statnett nå har behov for ekstra ressurser.

En annen sak er at de mobile gasskraftverkene som det er snakk om, er ekstremt forurensende. I så måte er de faktisk mye verre enn de stasjonære, som Regjeringen har gitt konsesjon til på samme sted. Etter alt snakket fra Regjeringens side om CO₂-håndtering og satsingen på dette, må jeg si at jeg gjorde temmelig store øyne da jeg fikk se at det faktisk var gitt klarsignal for disse pølsekokkerne fra Regjeringens side, og tilsvarende lettet ble jeg selvfølgelig da vi ble orientert om at prosjektet allikevel ikke skulle gjennomføres. Det tror jeg også Regjeringen bør være nokså lettet over. Dersom disse mobile gasskraftverkene hadde blitt satt i drift, ville det ha medført en nokså stygg ripe i miljølakken til Regjeringen, og der begynner det å bli nokså trangt om plassen.

SVs strategi med tanke på framtidig kraftforsyning, både på Vestlandet og i andre regioner, er å sørge for at vi i framtiden husholderer med elektrisiteten på en langt mer fornuftig måte, og at vi satser – og da mener vi *satser* – på å utvikle nye fornybare energikilder. Det budsjettkameratene fra regjeringspartiene og Fremskrittspartiet så langt har bidratt med, er lommerusk. Det er derfor SV har lagt fram forslag om at man skal sette i verk tiltak som gjør at husholdningene kan bli mindre avhengige av strøm til oppvarming, noe som vil medføre at man frigjør elkraft til andre og langt bedre formål.

Det er naturligvis prisverdig at Regjeringen gjennom den proposisjonen som ble lagt på bordet for kort tid tilbake, har foreslått å bruke 50 mill. kr til dette formålet. Men det er ingen tvil om at dette beløpet er altfor lite. Til nå har 8 200 husholdninger søkt om støtte fra den nye ordningen som skal vedtas av Stortinget om kort tid. Det beløpet som Regjeringen legger opp til, vil kun kunne rekke til ca. 9 000 husholdninger. Det betyr at med mindre beløpet økes og ordningen blir gjort langsiktig, med en varighet på minst ti år, er dette nesten som å kaste det

store flertallet av den halve millionen av husstander som i dag er helt avhengige av strøm til oppvarmingsformål, blåer i øynene. Det er dette som er SVs strategi i forhold til kraftkrisen, i tillegg til å innføre et toprissystem for elektrisk strøm samt å få til en full gjennomgang av energiloven, som vi etter hvert mer og mer tydelig ser de store negative konsekvensene av. Dette er SVs alternativ til fremskrittspartiløsninger, til det som vi har kalt energiverdenens kebabvogn, nemlig mobile gasskraftverk.

Bror Yngve Rahm (KrF): Vi har hatt en vanskelig kraftsituasjon i vinter. Regjeringen og regjeringspartiene på Stortinget tar ansvar i den vanskelige situasjonen som vi har havnet opp i. Vi har opplevd en ekstrem tørrårsituasjon, med den tørreste høsten og den kaldeste vinteren på mange år. Når vi da vet at 99 pst. av Norges elforsyning er basert på vannkraft, er det ikke til å unngå at dette får konsekvenser i kraftmarkedet.

Regjeringen har fremmet en rekke forslag, bl.a. om en støtteordning overfor husholdninger som vil erstatte elektrisk oppvarming med mer miljøvennlig alternativ energi, f.eks. fra varmpumper og pelletskaminer. Vi ser allerede at interessen for å vri forbruket fra ensidig bruk av el til oppvarming i husholdningene til bruk av andre energibærere er stor. Dette er noe av hovedutfordringen: å redusere vår avhengighet av el til oppvarming.

Det er i denne sammenheng interessant å registrere Fremskrittspartiets konsekvente motstand mot å få alternative, nye energikilder inn på markedet. De har systematisk stemt imot enhver overføring av penger til Energifondet og vil avvikle Enova, det viktigste redskapet vi har for å forske fram og kommersialisere ny fornybar energi. Det mest effektive vi kan gjøre for å få kontroll over prisene, er altså Fremskrittspartiet imot. Det finner jeg paradoksalt.

Søknadene fra Statoil om å starte opp de midlertidige – eller mobile, som det også heter – gasskraftverkene på Vestlandet, ble raskt godkjent fra NVEs side. At selskapet i ettertid ikke fant det lønnsomt å gjøre bruk av konsesjonen, er bare å ta til etterretning. Men man må anta at den forventede prisen på elektrisitet i den perioden som de hadde søkt om konsesjon for, var for lav til at de kunne finne det regningssvarende.

Regjeringen har nå gått i dialog med kraftbransjen om hva som skal til for å utløse det store potensialet som ligger i opprustning og modernisering av eksisterende vannkraftverk. Det er i alles interesse at de vannressursene vi allerede benytter, blir brukt mest mulig effektivt. Det er å håpe på en del av de moderniseringsprosjektene som til nå har ligget i skuffen, blir hentet fram og igangsatt.

Dette er viktige langsiktige tiltak for å få mer kraft inn på markedet, tiltak som fører til at vi bruker kraften på en bedre måte. Mer kortsiktig har NVE nå startet en sparekampanje for strøm, som vil bevisstgjøre forbrukerne om at man fortsatt er inne i en vanskelig kraftsituasjon, selv om prisene nå synker. Regjeringen har foreslått å bruke 20 mill. kr til en kampanje som kan hjelpe norske hus-

holdninger til å redusere forbruket, og således også sin egen strømregning, med enøktiltak og vridning av elforbruket.

Det er et noe merkverdig forslag vi har til behandling i dag, spesielt sett i lys av hvem som faktisk reiser det. Fremskrittspartiet skriver nemlig i sin hovedmerknad i innstillingen til budsjettet for Olje- og energidepartementets rammeområde for 2003 at de

«ser på energi som en hvilken som helst annen handelsvare som fritt skal kunne omsettes i markedet, og fritt skal kunne brukes av de aktører som til enhver tid kjøper energien i markedet, uten noen innblanding fra det offentlige side».

Videre skriver de:

«Disse medlemmer mener det skal være fri konkurranse mellom de forskjellige former for energibærere, uten noen form for subsidiering. Disse medlemmer vil heller ikke bruke av skattebetalernes penger til andre tiltak som har som målsetting å endre energiforbruket, og heller ikke bruk av økte avgifter som virkemiddel for å endre eller redusere forbruket. Eventuelle ENØK-tiltak må baseres på den enkeltes økonomiske gevinst.»

Når vi ser disse merknadene i lys av det forslaget som vi har til behandling i dag, er det grunn til å spørre hvor lenge prinsippene i Fremskrittspartiet egentlig varer. Spørsmålet det også er naturlig å stille, er: Tør de ikke stå oppreist i forhold til hva de tidligere har gjort og sagt, f.eks. den veldige tilslutningen til og troen på at markedet skal regulere alt, når prisene som en følge av det frie markedet øker?

Regjeringspartiene mener forslaget fra Fremskrittspartiet må avvises. De gassturbinene som det er foreslått gitt konsesjon til, blir å regne som et ekstraordinært tiltak som Olje- og energidepartementet er i stand til å sette i verk dersom situasjonen på Vestlandet skulle tilsi det. Pr. i dag er vi ikke i en slik situasjon, selv om situasjonen er alvorlig.

Når det gjelder forslaget om å støtte dette økonomisk, er det for det første prinsipielt urydig ut fra det jeg har nevnt tidligere. For det andre mener regjeringspartiene på Stortinget at økonomisk støtte til et slikt tiltak bare er aktuelt dersom ikke de etablerte markedsmechanismene, som også Fremskrittspartiet har veldig sterk tro på, kan sikre forsyningssikkerheten.

Ellers registrerer jeg på sett og vis at i denne situasjonen, med en så opphetet debatt, er det enkelte partier som åpenbart ikke tør se sine egne velgere i øynene når de nå ser konsekvensene av det de faktisk har kjempet veldig sterkt for å innføre, nemlig det deregulerte markedet og den nye energiloven fra 1991. Fremskrittspartiet var i fremste rekke. Nå er det altså noen av Fremskrittspartiets velgere som er litt bekymret for strømregningen, og så rømmer man fra dette prinsippet og sier: Vi er ikke skyld i dette.

Fremskrittspartiet er medansvarlig for den situasjonen vi er i. Det må jeg påpeke fra denne talerstol.

Det bør også sies i lys av innlegget fra Arbeiderpartiet at å skape et inntrykk av at bare Arbeiderpartiet hadde

fått det som de ville, hadde det vært så mye mer kraft i markedet. Det er, med respekt å melde, ikke situasjonen.

Jeg føler at det Regjeringen gjør gjennom den handlingsvilje som den nå viser, er å ta ansvar for det man har vært med på tidligere, og for den vanskelige situasjonen som vi står midt oppe i. Jeg skulle ønske at også de nevnte partier hadde gjort det samme, men det er kanskje å håpe på for mye.

Til slutt: La meg så anbefale at det forslag som ligger i Dokument nr. 8:51, blir avvist av regjeringspartiene.

Odd Roger Enoksen (Sp): Energiloven fra 1991 har i hovedsak fungert etter hensikten så lenge vi har hatt rikelig med energi. Den har ført til lavere energipriser, og den har ført til at vi har unngått unødvendig utbygging av nye vassdrag i en periode med tilstrekkelig tilgang på elektrisk energi.

Derimot tror jeg vi alle må erkjenne at i den situasjonen vi er i nå, med knapphet på elektrisk energi, har ikke energiloven vist seg å være like tilfredsstillende i forhold til å dekke de behovene vi nå står overfor. Jeg tror heller ikke den vil komme til å være det i årene framover.

Det er kun én ting som vil være avgjørende for om det blir bygd ut ny kapasitet, og det er prisen på elektrisk energi. Derfor tar de som nå gjør seg til talsmenn for utbygging av gasskraftverk, fullstendig feil når de tror at utbygging av gasskraftverk ville ha reddet oss fra den situasjonen vi er i i dag.

Når det ikke er blitt bygd gasskraftverk til nå, skyldes det rett og slett at prisene har vært for lave. Det er nemlig gitt konsesjon. Med Regjeringens hjelp er det gitt konsesjon til bygging av flere gasskraftverk. De er ikke bygd, av den enkle grunn at prisene har vært for lave. Selv med dagens høye priser vil ikke konsesjonsinnehaverne bygge ut gasskraft, rett og slett fordi de forventer at det framtidige prisbildet blir slik at det ikke vil være lønnsomt. Dette viser én ting. Det viser at myndighetene er nødt til å gripe inn i forhold til å sikre tilstrekkelig tilgang på energi i framtiden. Det blir den store utfordringen.

Det er merkelig at dette forslaget kommer nå, en knapp måned etter at vi behandlet statsbudsjettet, hvor tilgangen på elektrisk energi omtrent ikke var et tema. Det var nesten ikke inne i diskusjonen i det hele tatt. Statkraft og Statnett ble fratatt nesten alle muligheter til å gjøre investeringer. Spesielt for Statnetts vedkommende er det tilfellet, med det høye utbytte som regjeringspartiene og Fremskrittspartiet stod i lag om.

Det er et paradoks at man ikke på et tidligere tidspunkt var i stand til å ta fatt i den energikrisen som vi nå står oppe i, verken fra Regjeringens side eller fra andre partier her i salen. Allerede i oktober måned var det klart for enhver at vi ville komme til å gå inn i en periode med lite vann og høye strømpriser, og i verste fall en prekær forsyningssituasjon. På det tidspunkt hevdet energiministeren hardnakket at det ikke var grunnlag for å tro verken at prisene ville komme til å øke, eller at vi styrte i retning av en krise. Så sent som ved utgangen av november måned pågikk det ennå en betydelig eksport. Vi har på egen kjøp bidratt til å sette oss i en særdeles vanskelig situa-

sjon. Dette burde man ha tatt fatt i på et tidligere tidspunkt. Man burde ikke ha lansert forslag om støtteordninger til alternativ energi en knapp måned etter at budsjettet ble vedtatt – støtteordninger til installasjon av pelletskamin, varmepumpe, osv. Det er et godt forslag. Det vil selvfølgelig få Senterpartiets støtte, men dette burde ha vært tatt opp i forbindelse med budsjettet. Man burde ha vært i stand til å forutse den situasjonen vi nå er inne i.

Det forslaget som Fremskrittspartiet har lagt fram, vil overhodet ikke avhjelpe situasjonen. Det som må til, er at man raskt tar tak i den utfordringen vi står overfor. Senterpartiet mener det er nødvendig både å se på justeringer i energiloven og bruke tilskuddsmidler for å få rustet opp eksisterende kraftverk. Vi har et stort potensial å hente ut, kanskje så mye som 10–15 TWh. Men de terawatt-timene kommer ikke til å bli tatt ut uten myndighetenes medvirkning. De kommer ikke til å bli tatt ut dersom det kun er markedet som skal være avgjørende for investeringer og opprustning av eksisterende kraftverk.

Det er nødvendig å styrke ordningen med tilskudd til alternativ energi. Det er også, som Senterpartiet fremmet forslag om så tidlig som i oktober måned i fjor, nødvendig ut fra beredskapshensyn å stille krav til en minstevannstand i magasinene på gitte tidspunkt. Det er helt galt å tro at det vil føre til høye priser. Det vil kanskje i perioder føre til høye priser, men det vil føre til mer stabile priser. Og det viktigste av alt: Det vil føre til at vi kan unngå å komme i akutte krisesituasjoner hvor vi med jevne mellomrom vil få se statsrådets ansikt i avisene, og hvor behovet for rasjonering blir drøftet. Det er en situasjon vi som energinasjon ikke bør sette oss i.

Statsråd Einar Steensnæs: Denne vinteren har vist hvor sårbar elektrisitetsforsyningen er for lite nedbør. Tilsigene til kraftmagasinene høsten 2002 ble de laveste som er registrert siden målingene begynte i 1931. Samtidig kom vinteren tidlig, med kaldere vær enn normalt i de største forbruksområdene i Norden.

Selv om det nå har vært en periode med mildt vær – i dag er det for øvrig kulde igjen – er kraftsituasjonen fortsatt meget bekymringsfull. Ved normale værforhold i Norden i de kommende uker er den norske kraftforsyningen avhengig av tilgang på kraft fra utlandet og forbruksreduksjoner fram til snøsmeltingen starter. Utviklingen framover er svært avhengig av temperaturene for resten av vinteren og når snøsmeltingen kommer i fjellet.

Fyllingsgraden i norske vannmagasiner falt med 2,2 pst. fra mandag i uke 5 til mandag i uke 6. Nedgangen er større enn i forrige uke, men noe mindre enn tidligere i vinter. Denne relativt positive utviklingen den senere tid skyldes hovedsakelig mildt og vått vær. Dette har bidratt til et relativt lavt forbruk og litt mer enn normalt tilsig for årstiden. I tillegg er kraftflyten til Norge betydelig større enn flyten ut tidligere i år.

Fyllingsgraden i vannmagasinene målt i begynnelsen av uke 6 var 38,5 pst. Medianverdien for fyllingsgraden på tilsvarende tidspunkt for årene 1990–2000 var 60,8 pst. Situasjonen er særlig anstrengt i Sør-Norge.

Siden forslaget viser til risikoen for sviktende kraftforsyning på Vestlandet, vil jeg benytte anledningen til å kommentere utviklingen i dette området.

Som følge av ekstra lav magasinbefylling på Vestlandet den gang delte Statnett med virkning fra 16. desember i fjor Norge inn i fire elspotområder. Vanligvis er Norge delt inn i to slike områder, med skille ved Dovre. De to nye elspotområdene går fra Sauda i Rogaland til Fardal i Sogn og Fjordane, og fra Fardal til Orkdal i Sør-Trøndelag. En slik inndeling reflekterer en noe ulik forsynings-situasjon og var et signal bl.a. til produsentene i området om å vise varsomhet i produksjonen. De nye elspotområdene betyr at prisene i området skal være tilpasset den lokale situasjonen. Importkapasiteten til de to områdene har etter dette hatt høy utnyttelse, men prisene har stort sett vært de samme som i resten av Sør-Norge og i Norden. På grunn av det økte tilsiget på Vestlandet i ukene 3 og 4 skiller ikke dette området seg lenger ut som spesielt vanskelig sammenlignet med resten av Sør-Norge. Skulle tilsiget framover bli langt lavere enn normalt, kan imidlertid situasjonen forverres. Det vil derfor ikke være naturlig å fjerne områdeinndelingen i Sør-Norge på dette tidspunkt.

Å gi Statnett og NVE rammer for å sikre at midlertidige gasskraftverk kan redusere sårbarheten i kraftforsyningen på Vestlandet, må betraktes som et ekstraordinært tiltak. Dette er ikke et miljøvennlig tiltak som bør inngå i energiforsyningen på varig basis, men på bakgrunn av den anstrengte kraftsituasjonen i vinter har jeg likevel uttrykt at dette kunne være et fornuftig midlertidig tiltak.

Når det gjelder finansiell støtte fra myndighetene til et slikt ekstraordinært tiltak, er dette i utgangspunktet kun aktuelt dersom kraftsituasjonen er så bekymringsfull at markedsmessige løsninger ikke vil være tilstrekkelige for å sikre kraftleveringer med en rimelig grad av sannsynlighet, dvs. at rasjonering iverksettes.

Jeg vil understreke at dersom vi kommer til at situasjonen er så alvorlig, er vi i stand til å iverksette slike tiltak. Et slikt tiltak må da vurderes på lik linje med andre rasjoneringstiltak. Situasjonen er til nå ikke vurdert så alvorlig at Regjeringen vil gå inn og støtte slike ekstraordinære tiltak.

Jeg vil også framheve at jeg har vært positiv til Statoils og Statnetts initiativ til å skaffe slik reservekapasitet basert på selskapenes forretningsmessige lønnsomhetsvurderinger.

Statoil søkte 13. januar 2003, på vegne av Statoil, BKK og Statnett, om konsesjon etter energiloven for et 150 MW kraftproduksjonsanlegg basert på naturgass på Kollsnes. Søknaden var begrunnet i den anstrengte kraftforsyningssituasjonen i vinter. Det ble søkt om konsesjon for drift av anlegget i fire måneder, fra medio februar til medio juni, 2003. Konsesjonssøknaden fikk høy prioritet i NVE og ble behandlet meget raskt. NVE la særlig vekt på den svært vanskelige forsynings-situasjonen og behovet for å forebygge rasjonering med tilhørende negative konsekvenser. Etter at konsesjonen ble gitt, har Statoil signalisert at konsesjonen ikke vil bli benyttet grunnet økonomien i prosjektet. Jeg tar derfor til etterretning at

selskapene ikke fant det hensiktsmessig å iverksette planene da markedssituasjonen endret seg.

På bakgrunn av de erfaringer som er gjort i høst og i vinter, er det åpenbart behov for tiltak for å være sikker på at vi har en tilfredsstillende forsynings-sikkerhet også i tørrvær og under ekstreme værforhold. I forhold til dette er jeg helt enig i det som representanten Odd Roger Enoksen gav uttrykk for i sitt innlegg i beskrivelsen av situasjonen. At været også utviklet seg på en slik måte at det faktisk bare var Odd Roger Enoksen som kunne forutse at vi fikk en så kritisk situasjon etter hvert, får være en sak for seg. Men det understreker alvoret. Norges sterke avhengighet av vannkraften gjør oss svært sårbar overfor vekslende nedbør, og vi må gjøre noe med denne sårbarheten. Jeg har derfor satt i gang et målrettet arbeid i mitt departement for å gjennomgå lovgivningen og markedsmekanismene i energimarkedet, der forsynings-sikkerhet er et hovedtema. Formålet med en slik gjennomgang er å gjennomføre ulike tiltak, slik at dette til sammen kan forebygge en slik situasjon i kraftmarkedet som vi har hatt i vinter. Da må det tre viktige erkjennelser til: for det første at det er for lite kraft i det nordiske energimarkedet, for det andre at Norge er for avhengig av vannkraften, og at det derfor må til en energiomlegging der andre miljøvennlige energibærere må avlaste vannkraften, og for det tredje at man må arbeide for å fjerne de flaskehalsene i markedet som eksisterer i dag, og forbedre kablingen mot utlandet, slik at vi har en sikkerhet for å kunne importere den kraften som er nødvendig i år som er ekstraordinære.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rolf Terje Klungland (A): Dersom Arbeiderpartiet hadde fått flertall for sitt ønske om oppdekningsplikt i 1990, ville vi – det er min påstand – hatt 10–12 TWh mer i Norge.

Statsråden var inne på noen vesentlige ting i forhold til hva som måtte gjøres, og oppsummerte med tre erkjennelser. Samtidig er han veldig positiv i forhold til mobile gasskraftverk og å gi konsesjon til det. Da burde det være nokså kurant å hjelpe til med å få i gang de gasskraftverkene som allerede har fått konsesjon. Naturkraft sier at dersom de får klarlagt de politiske linjene og får de samme konkurransevilkår som konkurrentland, vil de sette i gang med å bygge gasskraftverk. Arbeiderpartiet har etterlyst initiativ fra Regjeringen for å få det til.

Mitt spørsmål blir da: Vil statsråden bekrefte at Regjeringen forholder seg til stortingsvedtaket om at norske gasskraftverk skal ha de samme rammevilkår som gasskraftverk i EØS-området?

Statsråd Einar Steensnæs: Når det gjelder representanten Klunglands hovedinnlegg, vil jeg nok si at det var ganske påtakelig hvordan han karakteriserte Fremskrittspartiets innlegg som populistisk. Jeg lurte på hvilke ord

jeg da skulle bruke for å karakterisere representanten Klunglands innlegg. Men så kom avslutningen, som var bra. Det var mye i Klunglands innlegg som bar preg av klar ansvarsfraskrivelse og en virkelighetsbeskrivelse sett med en svær splint i øyet. La nå det ligge!

Til oppdeckningsplikt: Arbeiderpartiet har hatt fem energiministere på 1990-tallet, som hver for seg kunne ha fremmet forslag for Stortinget om å endre energiloven på dette punktet. Det ble ikke gjort. Antakelig er årsaken at de fem energiministrene ville ha erkjent at det ville ha ført til en betydelig høyere kraftpris i markedet. Hvis det er det Arbeiderpartiet søker, kan fremdeles det foreslås.

Det andre gjelder gasskraftverk. Det etterlyses klare retningslinjer fra Naturkrafts side, sier representanten Klungland. De retningslinjer som Naturkraft har fått å arbeide etter i den gitte konsesjon, er gitt av regjeringen Stoltenberg, fra Arbeiderpartiet. Denne regjeringen har ikke endret et komma i konsesjonene og kravene – det gjelder både miljø og utslipp for øvrig. Det er altså Arbeiderpartiet som er ansvarlig, og som har fått et flertall i Stortinget – mot Kristelig Folkepartis stemmer – for disse betingelsene. Dersom det er slik at Arbeiderpartiet har kommet på andre tanker, er det noe nytt, men jeg regner med at de vilkår som et flertall i Stortinget har fastsatt, fremdeles gjelder.

Øyvind Vaksdal (FrP): Vinterens vedvarende krise i kraftmarkedet har åpenbart ennå ikke fått statsråden til å skjønne alvorret i situasjonen. Det forbauser meg. Regjeringens såkalte tiltak for å møte denne utfordring er, for å si det forsiktig, puslete greier. Jeg går selvfølgelig ut fra at statsråden i likhet med meg har løpende kontakt med både NVE og Statnett om den alvorlige situasjonen vi fortsatt er i, og som fort kan bli dramatisk forverret dersom vi skulle få en lengre kuldeperiode.

Jeg vil derfor spørre: Stoler ikke statsråden på den fremste ekspertise vi har i Norge på dette området, siden han fortsatt ikke har skjont alvorret i situasjonen og ikke vil gjøre noe som helst for å øke produksjonen av kraft?

Statsråd Einar Steensnæs: Det er en meget bekymringsfull situasjon i kraftmarkedet. Det er såpass alvorlig at jeg også har vært villig til å ty til ekstraordinære løsninger, som ikke er i tråd med de miljøkrav som en ellers ville ha satt til energiproduksjon. Jeg har også iverksatt ekstraordinære tiltak for å få husholdningene til å spare strøm og ved å bidra med en energiomlegging, som ikke bare er fornuftig for husholdningenes økonomi, men som også vil avlaste elnettet.

Avslutningsvis kom jeg i mitt innlegg, forhåpentligvis før representanten Vaksdal skrev sin replikk, inn på tre viktige erkjennelser for at vi også på lengre sikt skal kunne stabilisere og forbedre energibalansen, slik at vi unngår å komme i en situasjon tilsvarende den vi er i nå. Her må det tilføyes at nedtappingen i magasinene er såpass sterk at det antakelig trengs lang tid med rikelig nedbør for at vi skal kunne stabilisere situasjonen tilsvarende.

Jeg lytter til NVE og Statnett, og jeg kan bekrefte at det er løpende kontakt med nettopp disse institusjonene,

som ligger under departementet. Det er også i samråd med disse at politikken utformes, og det er etter råd fra nettopp disse at vi gjør de tiltak som er nødvendige. Jeg understreker derfor at skulle situasjonen bli ytterligere forverret og mer kritisk, finnes det virkemidler og tiltak som kan settes inn for å hindre det ingen av oss ønsker, nemlig rasjonering. Så langt har vi fått dette til, takket være god hjelp fra private husholdninger, industri og offentlig forvaltning som har vært med på å spare strøm, men ikke minst takket være en gunstig værutvikling i januar, som jeg håper vi også skal kunne få oppleve framover i vinter. Det er klart at været vil være viktig for en gunstig utvikling i kraftmarkedet.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): Innledningsvis kan jeg ikke motstå fristelsen til å minne representanten Vaksdal om at han faktisk sørget for flertall for Regjeringens budsjett i høst, så jeg synes det er litt sent med de hjertesukene som nå kommer.

Ellers må jeg også si at gasskraftsaken og diskusjonen rundt de mobile gasskraftverkene har gjort meg litt usikker på hvor Regjeringen egentlig står i gasskraftspørsmålet. Statsråden sier at han er positiv til søknaden om de mobile gasskraftverkene, men innrømmer samtidig at det ikke er en miljøvennlig løsning. Han sier samtidig indirekte at det er greit med massiv forurensning – en forurensning som faktisk er større enn ved stasjonære gasskraftverk – så lenge det er midlertidig. Så her synes jeg Regjeringen bør komme med noen avklaringer.

Jeg må også si at jeg er glad for at Regjeringen etter hvert har skjont prinsippet om at husholdningene må få støtte, slik at de kan bli mindre avhengige av strøm til oppvarming. Som jeg sa i innlegget mitt, har 8 200 husholdninger søkt om den nye støtteordningen, som sannsynligvis bare vil rekke til 9 000. Og vi snakker om en halv million husholdninger som har behov for omlegging av oppvarmingssystemet sitt – bort fra strøm og over på ny fornybar energi. Der har vi en kjempeutfordring, og det beløpet som Regjeringen har lagt på bordet, er ganske puslete med tanke på å få til dette. Der tar SV ansvar. Vi inviterer Regjeringen til en dialog om å få på plass en ordning som er langsiktig, og som innebærer en større bevilgning enn 50 mill. kr. Vi ønsker å samarbeide, og Regjeringen har flertall i Stortinget for dette, hvis Regjeringen selv vil – hvis Regjeringen ønsker å få på plass en ordning som innebærer langsiktighet, mer penger på bordet, og ikke kaster blå i øynene på folk som trenger denne støtteordningen.

Statsråd Einar Steensnæs: Jeg tror egentlig ikke det skulle være nødvendig å gjenta for tredje gang hvordan Regjeringens politikk er når det gjelder gasskraftverk i sin alminnelighet, som er så klart uttrykt i Sem-erklæringen, og som jeg har stått så fast på i alle disse debattene. Både Rolf Terje Klungland, Øyvind Vaksdal og andre som er opptatt av å få bygd gasskraftverk, permanente sådanne, har fått et klart svar fra meg. Jeg tror ikke SV skal forsøke å trekke Regjeringens syn i tvil når det gjel-

der den langsiktige utbygging av gasskraftverk med CO₂-håndtering.

Jeg vil derimot sette et positivt søkelys på det som er en enestående suksess – det er godt å få det med seg også, blant andre, litt mer problematiske ting – nemlig Regjeringens forslag om å støtte husholdningene ved innkjøp av – unnskyld, president, hva er det som skjer med klokken? – pelletskamin, varmepumpe eller styresystem for energi. Jeg kan opplyse representanten Vaggen Malvik om at nå er dette kommet opp i 9 100 søknader, og det er omtrent det omfanget som forslaget som er fremmet for Stortinget, har tatt sikte på. Dette må ikke bli et problem for oss, men en utfordring og en suksess. Vi må ta det positive ved at dette har fått en veldig respons, men det sier vel også noe om at de aller fleste husholdningene med god økonomi og lønnsomhet sannsynligvis vil kunne investere i dette, faktisk uten tilskuddet. Det det derimot har utløst, er oppmerksomhet. Det har satt i bevegelse noe som vi håper skal være varig, og som kan sette andre på samme idé: å gjøre en fornuftig investering som på lang sikt også vil spare husholdningene for penger.

Presidenten: Presidenten beklager at statsråden ble forstyrret av klokken, det ble et eller annet galt her. Det er mulig at det var for lite strøm! Jeg vet ikke – men når ser det ut til å fungere igjen.

Rolf Terje Klungland (A): Det er aldri så galt at det ikke er godt for noe!

I energispørsmålet er det på tide å gå fra prat til praksis – og Regjeringen har nå pratet og pratet. Det ser faktisk ut til at den fortsetter med det, og det er skuffende.

Når det gjelder prat, har jeg lyst til å spørre statsråden om det er ansvarsfraskrivelse og populisme fra Arbeiderpartiets side når vi hevder at vi ønsker å ha en oppdekningsplikt, når vi vil ha en tilskuddsordning for å få utbygd ny fornybar energi, når vi vil ha en tilskuddsordning som får fortgang på strømsparende tiltak, og når vi vil ha en tilskuddsordning som vil innebære at andre kilder enn strøm blir brukt til oppvarming. I så tilfelle følger Regjeringen opp det statsråden kaller ansvarsfraskrivelse og populisme. Arbeiderpartiet har i budsjettet i to år foreslått en ordning med varmepumpe, og Regjeringen følger det altså opp nå. Det viktigste statsråden kan gjøre, er å svare på det konkrete spørsmålet jeg hadde i første replikkrunde, som han ikke svarte på. Det er om Regjeringen vil sørge for at stortingsvedtaket om gasskraftverk, som sier at norske gasskraftverk skal ha de samme rammevilkårene som i andre EØS-land, blir fulgt opp. Egentlig kan statsråden svare ja eller nei på det. Dermed kan han gi et signal til utbygger, og dermed kan han gjøre noe med kraftsituasjonen, slik at vi slipper å ha diskusjonen om mobile gasskraftverk hvert år i lang tid framover.

Statsråd Einar Steensnæs: Vi må tåle en debatt om energipolitikk, og en energiminister må også tåle å bli kritisert når hans forslag ikke uten videre vekker åtgang i Stortinget. Men det er også viktig at Regjeringen og Stortinget samarbeider i en vanskelig situasjon med man-

gel i energimarkedet. Og flere regjeringer og storting må ta et medansvar for at vi er kommet opp i den situasjonen. Det er i den sammenheng jeg mener at representanten Klungland her presenterer et populistisk utsagn, fordi Arbeiderpartiet gjennom hele 1990-tallet både kunne ha gjeninnført oppdekningsplikten og satset mer på fornybar energi.

Representanten Klungland sier i sitt første innlegg at det sates for lite på fornybar energi, og Arbeiderpartiet etterlyser mer penger til fornybar energi. Ingen regjering har noen gang bevilget mer penger til fornybar energi enn regjeringen Bondevik II. Det er forholdet. Derfor synes jeg at det blir litt drøyt når en gir et inntrykk av at en hadde hatt flere kWh mer å levere inn i energimarkedet dersom Arbeiderpartiet hadde sittet med makten. Det har de iallfall ikke bevist gjennom fem suksessive energiministere på 1990-tallet. Det kan være at de har kommet til den erkennelse nå, at dette burde de ha gjort, og det er greit. Det er det opposisjonens rett å hevde. Men de gjorde det ikke. Vi har gjort noe med det. Det er kanskje ikke tilstrekkelig, og denne vinteren har kanskje vist at det må gjøres mye mer. Den invitasjonen tar jeg gjerne fra Stortinget, for jeg tror at det må noen grep til for at vi skal unngå å bli satt i den samme situasjonen igjen. Vi må ha en sikker forsyning av kraft til enhver tid, til akseptable priser. Det er Regjeringens mål, og det samarbeider vi gjerne med Stortinget om.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bror Yngve Rahm (KrF): Dette er en debatt som i og for seg har utviklet seg slik det var grunn til å forvente med bakgrunn i de mange debatter som har vært siden nyttår og fram til i dag i alle typer medier, og vi kjenner også for så vidt igjen argumentene. Det jeg vil hevde som en interessant observasjon, er hvordan Arbeiderpartiet på sett og vis har gått i forsvar og bruker en argumentasjon mot den sittende regjering for å synliggjøre sin egen mangelfulle oppfølging på energifronten de siste ti årene. Det er altså ikke tatt noe initiativ fra Arbeiderpartiet for å bringe mer energi inn i markedet. Man har ikke lagt inn mer penger til støtteordninger for alternativ energi. Man har uttrykt en viljeserklæring, men man har ikke lagt dette inn de siste ti årene. Det hadde man hatt mulighet til.

Så sier også Rolf Terje Klungland, i likhet med hva Jens Stoltenberg har sagt i mange debatter, at det ville blitt så mye bedre hvis man hadde fulgt Arbeiderpartiets anbefaling om oppdekningsplikt. Jeg har lyst til å sitere fra Innst. O. nr. 67 for 1989-1990, hvor Arbeiderpartiet stemte for å oppheve oppdekningsplikten. Der står det følgende, etter en beskrivelse:

«Når disse medlemmer» – altså medlemmene fra Arbeiderpartiet – «allikevel vil støtte forslaget om å oppheve oppdekningsplikten, er det fordi det er ulogisk med kombinasjonen oppdekningsplikt og markedsbasert utbygging. I tillegg til dette vil det medføre betydelige problemer for det enkelte energiverk å be-

regne hva som kan selges av kraft når store kunder skal ha anledning til å handle med andre kraftleverandører.»

Det betyr at det som Rolf Terje Klungland hevder om oppdeckningsplikten, ikke er korrekt. Arbeiderpartiet stemte for å oppheve den i 1990. Så i den grad Klungland får anledning til å ta ordet igjen, håper jeg han klargjør om det har skjedd noe i Arbeiderpartiet etter at man var med på Innst. O. nr. 67 for 1989-1990.

Øyvind Korsberg (FrP): Jeg synes forrige taler nærmest er et skoleeksempel på hvilken vei denne debatten har tatt. Han viser til merknader fra 1990. Det det faktisk er snakk om, er dagens situasjon. Og vårt forslag går ut på å kjøpe beredskap.

Jeg har hørt innleggene fra de andre representantene i dag, og de har handlet om generell energipolitikk: Høye strømregninger, varmpumper, vindmøller, tilskuddsordninger og andre ting. Men det det faktisk dreier seg om, er kjøp av beredskap. Skal vi kjøpe den beredskapen, må vi gjøre dette vedtaket i dag. For det tar altså fire til seks uker fra man gjør et vedtak her, til disse gasskraftverkene står klare til å bli brukt. Og det hjelper ikke å komme med slike løsninger når krisen er der, for da er det for sent.

Noen har blandet inn at vi ikke tok høyde for dette da vi behandlet statsbudsjettet. Det er for så vidt helt riktig, men da vi behandlet statsbudsjettet, tok vi heller ikke høyde for at staten håver inn milliarder i økte inntekter i form av momsen. Det var heller ingen av de andre partiene som i sine merknader eller i sine innlegg kommenterte den situasjonen vi står overfor nå. For det som er tilfellet, er at vi er prisgitt vær og vind og helt andre makter enn det som ligger til denne salen, hvis det ikke skal bli krise.

Statnett håper fortsatt at Norge klarer vinteren uten rasjonering, men vil ikke utelukke det. Med andre ord: Det kan bli mørkt i noen områder.

Jeg må referere til Bergens Tidende, som hadde en sak i går, der Vestlandsrådet ber Stortinget om at tiltak blir satt i verk for å unngå krisen som kan gi rasjonering og sonevis utkobling av strømforsyningen. Og det er akkurat dem vi lytter til, for det er de som skal få svi når krisen eventuelt inntreffer, det er de som skal få det mørkt. Jeg synes det er beklagelig at flertallet her i salen ikke ser lyset, bokstavelig talt.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg er enig med representanten Korsberg i én ting: Det hjelper lite for dem som i dag sliter med høye strømregninger eller dem som frykter rasjonering på strøm, at vi driver og krangler om hva som har skjedd i fortiden. Men jeg tar det for gitt at Regjeringen, om nødvendig, kommer til Stortinget med forslag eller med spørsmål om bistand dersom det skulle være nødvendig å sette inn denne type ekstraordinære tiltak. Det er Regjeringens ansvar og Regjeringens plikt å sørge for at man har kontroll i en akutt situasjon. Derfor velger Senterpartiet å stole på at Regjeringen har nødvendig oversikt i forhold til den situasjonen vi har på

Vestlandet i dag, og at man vil fremme forslag overfor Stortinget hvis det skulle være nødvendig.

Men så er altså dessverre også jeg nødt til å bidra litt til å rippe opp i gamle debatter. Den som fikk meg til å ta ordet, var faktisk Rolf Terje Klungland – og for å anbefale litt lesning fra tidligere tider: Daværende energiminister Jens Stoltenberg sa i sin redegjørelse for Stortinget i 1995, den 23. mars, at vi rundt årtusensskiftet vil komme til å være i en situasjon der vi er avhengige av å importere kraft, at vi vil ha for lite energi, at det kun er pris som vil være avgjørende for at det bygges ut ny energi, og at det er prisøkning som skal til for at vi skal få ny kapasitet eller få tatt i bruk alternativ energi.

Det var den regjeringens resept i forhold til hvordan vi skulle sørge for å få energi nok. Det første Jens Stoltenberg gjorde etter at han tiltrådte som energiminister, var å kutte med nesten en halv milliard kroner i Finn Kristensens satsing på alternativ energi. Arbeiderpartiet hadde i 1992/93 en storsatsing på alternativ energi, men for markedsøkonomene i Arbeiderpartiet var ikke det noen god løsning. Man ønsket at marked og pris skulle være styrende. På toppen av dette godkjente man også i den tiden tre nye kabelforbindelser til Tyskland og Nederland, med ensidige eksportforpliktelser på til sammen 7 TWh uten tilsvarende garantier for import. Disse kablene ble etter hvert skrinlagt.

Jeg vil også minne om at den gasskraftdebatten som Arbeiderpartiet startet midt på 1990-tallet, ikke var en gasskraftdebat for å dekke innenlands etterspørsel etter kraft. I gjentatte debatter presiserte Arbeiderpartiet at disse gasskraftverkene skulle være eksportverk som skulle eksportere kraft til landene rundt omkring, for å unngå å eksportere gassen i uforedlet form. Det var altså en form for foredlet gass Arbeiderpartiet snakket om til eksport. Så når Arbeiderpartiet i dag svinger seg til de store høyder i forhold til å ha tatt tak i den situasjonen vi står oppe i i dag, er det mildt sagt skuebrød. Det har overhodet ingenting med virkeligheten å gjøre, og ingenting å gjøre med hva Arbeiderpartiet gjorde på 1990-tallet, når Arbeiderpartiet i dag gjør seg til talsmann for økt energitilførsel.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): Når representanten Korsberg sier at det ikke var andre partier som tok høyde for dagens situasjon, tror jeg det må dreie seg om en erindringsforskyvelse. Det var faktisk slik at SV i statsbudsjettet gikk imot å øke utbyttet fra Statnett med 200 mill. kr, som Fremskrittspartiet og regjeringspartiene ble enige om i budsjettforliket. Det var også slik at SV la inn over en milliard kr ekstra til Enova i statsbudsjettet, bl.a. for å få til en omlegging bort fra elektrisitet til oppvarming. I tillegg har vi en rekke ganger tidligere fremmet liknende forslag, også i forbindelse med klimameldingen som ble behandlet i juni fjor. Det er faktisk partier som har tenkt på dette med elavhengighet tidligere, og som har sett at dette kom til å skje. Det var også partier i sin tid som ikke ropte hurra for liberaliseringen av kraftmarkedet og innføringen av den nye energiloven.

Statsråden har påpekt at det nå faktisk foreligger 9 100 søknader til Enova når det gjelder denne nye støtteordningen, og sier at det ikke må gjøres til et problem. Det er naturligvis kjempefint at 9 100 husholdninger har søkt om midler til omlegging bort fra strøm til oppvarmingsformål. Jeg har ofte selv sagt at å varme opp et hus med panelovner, er som å fyre på peisen med mahogni, det blir varme, men det er dårlig bruk av elektrisitet. Det er kjempebra at det foreligger så mange søknader, men det illustrerer også problemet med at ordningen er begrenset. Det er for lite penger, 50 mill. kr er for lite. Vi må få en langsiktighet som også gjør det mulig for de husholdningene som ikke har penger på bok, eller som ikke kan legge fram de pengene på bordet nå, å investere i en varmpumpe eller en pelletskamin. Det er også en egenandel her, selv om man får støtte fra staten. Den egenandelen er ikke bestandig like enkel å spa opp i månedene januar–februar for husholdninger med marginale inntekter, som ikke har store beløp på sparekontoen. Så for at også disse husholdningene skal få mulighet til å legge om, bør man minst ha en ordning som varer over ti år, slik at man får langsiktighet i denne satsingen.

Statsråden har i debatten også satt Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ganske kraftig på plass. Det er interessant å se hvordan både komitelederen og statsråden hamrer løs på disse to partiene. Jeg synes det er berettiget. Problemet er at når det gjelder energipolitikken, har Regjeringen nettopp valgt disse to partiene som sine samarbeidspartnere på ulike områder, og dessverre fram til nå ikke valgt det partiet som faktisk peker på de framtidrettede løsningene, nemlig SV. Det er derfor jeg sier at vi ønsker å samarbeide med Regjeringen. Vi ønsker å gi vår støtte til en omleggingsordning som er varig, og som innebærer mer penger enn det som er lagt på bordet til nå.

Rolf Terje Klungland (A): Jeg beklager at debatten drar ut, men jeg har samtidig lyst til å takke både representanten Odd Roger Enoksen og representanten Bror Yngve Rahm for at jeg igjen kan dra meg til de store høyder. Nå er det vel et visst definisjonsspørsmål her, om vi har den samme oppfatning av hva som er «de store høyder», men likevel er det farlig å komme med historiske beskrivelser som er totalt misvisende, og som ikke medfører riktighet.

I forhold til det Bror Yngve Rahm sa, kan jeg egentlig vise til hans innlegg og si at når Arbeiderpartiet likevel støtter dette, må det ha skjedd noe før det, som jeg håper blir lest av representanten fra ett av regjeringspartiene.

I forhold til det representanten Odd Roger Enoksen påpekte, er det helt rett at vi sa at vi skulle ha fornybare energikilder til å dekke opp energibehovet i Norge i et normalår. I et normalår! Jeg vil komme med den påstanden at 2002 og 2003 overhodet ikke har vært noen normalår. Jeg tror at et av de største ønskene til den norske befolkning er at det ikke blir noe normalår. Men hvis ikke dette skal bli noe normalår, kreves det mer strøm på markedet.

Her må statsråden sette seg ned med Naturkraft, med utbyggere som har fått konsesjon. Oppfordringen fra Arbeiderpartiet er: Statsråden må sette seg ned sammen med dem som skal bygge gasskraftverk, spørre hva som skal til for at de skal kunne bygge ut, og legge det fram for Stortinget. Da tror jeg statsråden vil få svar på hva som må gjøres. Stortinget har vedtatt at gasskraftverkene i Norge skal ha de samme rammevilkårene som gjelder i andre EØS-land. Da hadde vi sluppet å starte opp kullkraftverk i Danmark og i Polen, og vi hadde sluppet å inngå en avtale om 50 MW strøm fra Nord-Russland. Det er ikke en representant i dette hus som kan si at det er mer miljøvennlig enn å bygge gasskraftverk i Norge. Samtidig er det oppsiktvekkende at alle vil selge gassen bare den går ut av landet, og så er det slik at da skal vi bruke masse penger på å bygge kabler for å hente den videreforedlede gassen tilbake til Norge som strøm. Det er et tankekors som regjeringspartiene bør ta innover seg nå.

Arne Sortevik (FrP): I forhold til den problemstillingen som er reist av forslagsstillerne, kan man nesten bli målløs når man lytter til debatten. Da Statnett innførte en soneinndeling for kort tid tilbake, fikk vi tydeliggjort at leveringssituasjonen er ulik for landets innbyggere. Den kan bli særdeles vanskelig for noen, spesielt på Vestlandet. Det er litt av bakgrunnen for at forslaget er reist. Denne saken dreier seg ikke om fjern fortid og hva som ble sagt i innstillinger i 1991, eller om fjern fremtid og hva som kan bli forsyningssituasjonen dersom vi klarer å få installert en del varmpumper og gjøre en del andre grep, men det handler om et beredskapstiltak.

Det handler altså om nåtid. Og når man snakker om beredskapspolitikk, er litt av poenget å være ute i god nok tid, slik at det tiltaket man gjennomfører, får virkning dersom vi kommer i en situasjon som gjør det nødvendig at beredskapen settes i verk. Da er det forstemmende å høre på debatten, der man overhodet ikke er villig til å diskutere det reelle innholdet i nåtid – beredskapstiltaket som er nødvendig for at spesielt deler av Vestlandet, Sunnhordland-regionen og Bergenshalvøya, skal være sikret en forsvarlig forsyningsmulighet dersom det verste skulle slå til. Og det er fremdeles grunn til bekymring. De som bor der, bør være bekymret over manglende engasjement og manglende bekymring fra et stort flertall i Stortinget.

Presidenten: Bror Yngve Rahm har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bror Yngve Rahm (KrF): Jeg beklager det hvis jeg forlenger debatten noe. Jeg føler likevel behov for i forhold til de store høydene som representanten Klungland var inne på, å påpeke hva som er hovedanliggendet her. Dette som har med oppdekningsplikt å gjøre, har vært et viktig element i debatten fra nyttår og framover. Arbeiderpartiets leder har brukt dette som et argument for noe av den situasjonen vi er i pr. i dag, og sagt at hadde man fulgt Arbeiderpartiet og gått imot oppdekningsplikten, så

(Rahm)

hadde vi ikke hatt den situasjonen vi har. Det må Arbeiderpartiet slutte med å si, for det står at partiet stemte for! Uavhengig av forhistorien stemte partiet for at oppdekningsplikten skulle utgå. Det er den samme energiloven som gjelder i dag, og det er relatert til det som vi kaller markedsbasert utbygging. Det støttet også Arbeiderpartiet da denne loven var oppe. Det blir feil – og jeg vil si, på grensen til feilinformasjon – når man forsøker å skape inntrykk av man stemte imot noe man faktisk stemte for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 1790)

S a k n r . 5

Innstilling fra Stortingets presidentskap om enkelte forhold vedrørende granskingskommisjonen for Mehamn-ulykken (Innst. S. nr. 114 (2002-2003))

Stortingspresident Jørgen Kosmo: Ettersom det i denne saken er full enighet i Presidentskapet, skulle det ikke være nødvendig å svinge seg til så store høyder som man gjorde i den forutgående debatt i den forrige sak. Men det betyr ikke at ikke denne saken er minst like viktig.

Etter innstilling fra kontrollkomiteen på bakgrunn av et Dokument nr. 8-forslag fra representanten Odd Roger Enoksen, gjorde Stortinget vedtak om at Presidentskapet skulle oppnevne en granskingskommisjon for Mehamn-ulykken og utarbeide mandat for den. Det har Presidentskapet gjort, og det har vært en interessant og utfordrende oppgave.

På bakgrunn av innstillingen fra kontrollkomiteen, og også debatten, har det vært viktig for Presidentskapet å holde fast ved to ting. For det første: Den nye kommisjonen skulle prøve å finne årsaken til flyulykken. Dernest har det vært viktig for Presidentskapet å få fram i mandatet at det også er viktig å få sett nærmere på og gransket myndighetenes opptreden i tilknytning til de tidligere granskningene. Dette har sin bakgrunn i at det faktisk er oppstått tvil om hvorvidt noen deler av norske myndigheter har holdt tilbake opplysninger som kunne ha ført til en klarere konklusjon fra tidligere granskingskommisjoner. Det norske folk og Det norske storting kan ikke leve med at det skal hefte så stor grad av mistillit i befolkningen, om norske myndigheter på alle nivåer har opptrådt med den informasjon som er nødvendig for å bringe klarhet i ulykken. Derfor har altså Presidentskapet i mandatet konkret sagt at det videre skal undersøkes om det hefter mangler ved norske offentlige myndigheters medvirkning i forbindelse med de tidligere granskinger av ulykken. Begge disse hovedelementene i mandatet er viktig.

Så har Presidentskapet også vært opptatt av at det ikke må være noen tvil om hvorvidt kommisjonen og kommisjonens sammensetning er habil. Det kravet vi satte – og var opptatt av – da vi skulle sette sammen medlemmene av denne kommisjonen, var at vi måtte få inn medlem-

mer som hadde høy faglig kompetanse, men som samtidig ikke kunne beskyldes for å ha forutinntatte oppfatninger av hva som hadde skjedd, jeg hadde nær sagt i den ene eller andre retning. Vi kunne ikke ha en kommisjon som hadde medlemmer som var med i kommisjonen for å bevise at tidligere antakelser var riktige. Vi måtte ha en kommisjon som gikk inn i dette med blanke ark, og som var åpen for alle muligheter.

Det har vi lyktes med, selv om det betød at vi måtte kontakte ganske mange personer før vi fikk den helheten som vi mente Stortinget hadde gitt Presidentskapet i mandat å finne ut av. Derfor tror jeg jeg kan si at vi har greid å utarbeide et godt mandat. Jeg synes vi har greid å få til en meget god kommisjon, som skal dekke behovet for den ekspertise som vi mener er nødvendig for å kunne finne fram til sannheten, hvis det er mulig å finne den. Så skal selvsagt kommisjonen ha anledning til å hyre inn den eksperthjelp som den måtte trenge, og det skal den gjøre på helt uavhengig basis. Det skal ikke være noe presidentskap eller noen andre som blander seg inn i hvilke eksperter disse har behov for å ha støtte av i sitt meget vanskelige arbeid med å bringe klarhet i årsaksforholdene når det gjelder denne luftfartsulykken.

Men det betyr at dette kommer til å koste penger. Det må vi bare finne oss i at det gjør. Derfor er det nødvendig for oss å gå til Stortinget også i dag, ikke bare for å redegjøre for hvordan mandat og kommisjon er satt sammen, men også for å synliggjøre at det er et helt klart bevilgningsbehov, som vi foreløpig har beregnet til 7 mill. kr. Jeg er ikke i stand til å garantere at det beløpet vil være nok. Det vil være utviklingen og behovet for å leie inn eksperthjelp, og frekvensen i møtene, som vil være avgjørende for det endelige beløp. Men på dette års budsjett var det derfor nødvendig å få denne tilleggsbevilgningen.

Vi har selvsagt når vi har utarbeidet mandat og sett hvilke vedtak som er nødvendig å gjøre i tilknytning til dette mandatet, sett på de erfaringene som Stortinget har hatt med tidligere granskingskommisjoner, som f.eks. Lund-kommisjonen. Og det som var ganske klart for oss, var at vi i hvert fall nå måtte sørge for at Stortinget gjorde et vedtak som var slik at det ikke heftet noen som helst slags usikkerhet ved dette, at ingen offentlig tjenestemann eller noe menneske i dette landet skulle kunne si: Nei, jeg kan ikke uttale meg, for jeg er bundet av taushetsplikt. Derfor heter det i punkt 1 i vedtaket til innstilling:

«Stortinget ber Regjeringen bruke den kompetanse den har etter gjeldende lovgivning til å frita nåværende og tidligere tjenestemenn for taushetsplikt overfor granskingskommisjonen for Mehamn-ulykken.»

Og det må gjøres. Det må ikke være ett menneske i dette land som sitter og føler seg bundet av et løfte om taushetsplikt og derfor ikke kan komme med opplysninger.

Så ser jeg det er noen som har begynt å lure på om denne kommisjonen da kan ha anledning til å se graderte dokumenter i Forsvaret. Ja, selvsagt skal den det. Kommisjonen skal ha høyeste grad av sikkerhetsklarering, og skal ha anledning til å dukke inn i alt det den måtte finne behov for å dukke inn i. Jeg har vært i kontakt med For-

svarsdepartementet, og de har sagt: Selvsagt skal det være slik. Det skal ikke være noen dokumenter det skal være behov for å holde unna av hensyn til at kommisjonen ikke har den sikkerhetsklarering som er nødvendig. Men det kan kanskje være opportunt for Forsvaret ved denne anledningen å nedgradere en rekke dokumenter som faktisk kan bidra til å skape større klarhet, og som det ikke lenger er nødvendig å belegge med gradering eller taushetsplikt.

Derfor heter det i innstillingens punkt nr. 2:

«Stortinget forutsetter at det materiale som måtte foreligge hos offentlige myndigheter fra andre undersøkelser som er avsluttet samt alle offentlige arkiver og mulig annet materiale, stilles til kommisjonens disposisjon.»

Når vi ber Stortinget fatte vedtak om dette og anser det nødvendig i tillegg til mandatet, er det for at det ikke skal være noen tvil om at slik skal det være.

Så har vi i disse 7 mill. kr lagt inn et beløp som skal gå til å ivareta det nødvendige behovet for kommunikasjon mellom representanter for de pårørende og kommisjonen. Presidentskapet fant ut at det ville være ganske vanskelig i forhold til habilitetsspørsmålet at pårørende skulle være direkte representert i kommisjonen. Men vi ser jo på grunn av den store oppmerksomhet som har vært om denne saken, og også den belastningen det er for en rekke av de pårørende igjen å måtte gå gjennom disse prosessene, at vi må ha en skikkelig kommunikasjon mellom kommisjonen og de pårørende.

Kommisjonen må selv finne ut hvordan dette skal gjøres. Vi ønsker ikke å pålegge dem noe bestemt, men vi har stilt midler til disposisjon, slik at dette kan gjøres uavhengig av både kommisjonens økonomiske evne og de enkelte pårørendes økonomiske evne. Det naturlige vil selvsagt være, slik kommisjonen er sammensatt, at noen i kommisjonen fikk et hovedansvar for denne kommunikasjonen. Men jeg vil understreke at det har vært en av Presidentskapets forutsetninger for både bevilgningen og for den måten kommisjonen er satt sammen på.

Så skal jeg bare avslutningsvis nevne, fordi det er nødvendig i forhold til at denne saken også må behandles i Odelstinget, at det har vært viktig for Presidentskapet å sørge for at denne kommisjonen fikk domstolskompetanse, slik at man kan innkalle folk til avhør og ikke være nødt til å gå veien om en domstol for å få hentet inn dem som det er nødvendig å hente inn. Men det betyr ikke at kommisjonen forutsettes å skulle ta stilling til verken strafferettslige eller sivilrettslige spørsmål som den måtte oppdage. At kommisjonen er foreslått å få domstolskompetanse, er gjort først og fremst i forhold til å kunne kalle inn de nødvendige vitner, og også gi både vitner, kommisjonen og andre som måtte involveres i dette, den nødvendige sikkerhet i forhold til annen lovgivning i dette landet. Men det framgår av odelstingsproposisjonen.

Med dette vil jeg anbefale Presidentskapets innstilling.

Geir-Ketil Hansen (SV): Det er ytterst positivt at det nå blir nedsatt en stortingsoppnevnt granskingskommi-

sjon for å se på alle forhold rundt Mehamn-ulykken, der 15 mennesker omkom da et Widerøe-fly styrtet i havet utenfor Gamvik 11. mars 1982. At denne kommisjonen nå faktisk blir opprettet, og at det er Stortinget som sådant som står bak opprettelsen, har ikke vært en knirkefri prosess.

Flyhavarikommisjonen har gransket ulykken to ganger, og en tredje gransking ble vurdert. Men resultatet av dette har ikke beroliget de pårørende og vitner til Mehamn-ulykken. Saken har derfor ikke lagt seg, men derimot versert i media i over 20 år, noe som særlig har vært en belastning for de pårørende og vitner som har følt seg mistrodd.

Det har vært hevdet av flere at det sivile Twin Otter-flyet fra Widerøe var på kollisjonskurs med et militærfly kort tid før flyulykken, et militærfly som ulovlig kan ha krysset forbudssonen øst for 24. lengdegrad.

SV-representanten Olav Gunnar Ballo tok saken opp med samferdselsminister Torild Skogsholm den 27. mars i fjor. Samferdselsministeren svarte da at det ikke forelå nye opplysninger som skulle tilsi en eventuell ny undersøkelse, og at det heller ikke var grunnlag for å reise tvil om kommisjonens bruk av vitneforklaringer.

I forbindelse med at NRKs program Brennpunkt viste en dokumentar om saken sist høst, signaliserte Regjeringen at den selv ville opprette en granskingskommisjon. Dette har SV hele tiden vært imot, i motsetning til hva en kunne få inntrykk av hos mange av de andre partiene på Stortinget. Jeg vil kort presisere hvorfor SV har ment at kommisjonen må opprettes av Stortinget og ikke av Regjeringen.

Det er av stor viktighet at en slik kommisjon for gransking av Mehamn-ulykken, så langt det lar seg gjøre, blir oppfattet som uhildet av befolkningen – ikke minst av de pårørende til de omkomne. Jeg er av den oppfatning at en regjeringsoppnevnt kommisjon, uansett hvilke personer som var blitt oppnevnt, i for stor grad ville bli knyttet til Regjeringen og forvaltningen, og at en slik kommisjon av den grunn ikke ville ha den nødvendige tillit i befolkningen. Med i dette bildet hører at Flyhavarikommisjonen, som undersøkte Mehamn-ulykken i 1984, 1988 og 1997, er et statlig organ.

En av Stortingets viktigste konstitusjonelle oppgaver er å kontrollere at Regjeringen og forvaltningen følger opp Stortingets egne vedtak. Dette gjøres fortløpende i praksis av Riksrevisjonen når det gjelder det offentliges generelle virksomhet, og av Sivilombudsmannen når det gjelder den enkelte borgers klager på forvaltningen. Både Riksrevisjonen og Sivilombudsmannen er direkte underlagt Stortinget. Siden 1980-tallet har Stortingets kontroll med forvaltningen i økende grad blitt supplert av stortingsoppnevnte granskingskommisjoner. Jeg viser til Ryssdal-kommisjonen av 1985, som gransket myndighetenes håndtering av Reksten-rederiets problemer på slutten av 1970-tallet og Regjeringens informasjon til Stortinget i den forbindelse. Siden fulgte Lund-kommisjonen, som ble oppnevnt i 1994 for å granske de hemmelige tjenestene. I 1997 ble Smith I-kommisjonen oppnevnt for å granske bankene og myndighetenes rolle under

bankkrisen i Norge på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. Den siste parlamentariske granskingskommisjonen var Smith II-kommisjonen, som ble nedsett i 2000 for å granske Gardermoen-utbyggingen.

Jeg er av den oppfatning at en kommisjon for å granske Mehamn-ulykken, og da nødvendigvis også Flyhavarikommisjonens undersøkelser av denne ulykken, må nedsettes av Stortinget for å ivareta Stortingets konstitusjonelle rolle som kontrollorgan. Det er derfor med stor tilfredshet jeg konstaterer at saken likevel fikk det utfallet at kommisjonen blir stortingsoppnevnt og ikke regjeringsoppnevnt. Kommisjonen må uten hinder kunne foreta de undersøkelsene den selv finner nødvendige ut fra sitt mandat, og rapportere direkte til Stortinget. Jeg er derfor godt tilfreds med det mandatet kommisjonen nå har fått i innstillingene fra Stortingets presidentskap.

Jeg vil til slutt fremheve at kommisjonen, så langt det lar seg gjøre, også må få innsyn i andre lands arkiv. Det kan meget vel hende at svaret på ulykken nettopp ligger i andre lands arkiv. Jeg forutsetter at Regjeringen yter kommisjonen den nødvendige bistand for å kunne få slikt innsyn.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det er sjelden jeg uten forbehold kan slutte meg til innlegg fra tidligere talere, slik jeg i dag kan gjøre til det innlegget som Stortingets president holdt i denne saken.

Jeg er svært glad for at et enstemmig storting slutter seg til dette forslaget og bidrar til at det blir oppnevnt en ny granskingskommisjon. Det er helt nødvendig, slik det ble sagt, både å finne årsak og foreta en grundig gransking av myndighetenes håndtering av tidligere granskinger og årsaker knyttet til Mehamn-ulykken. Jeg er derfor veldig godt fornøyd med den innstilling som Presidentskapet har avgitt. Vi kan ikke leve med at det hefter usikkerhet ved om offentlige myndigheter har bidratt til å holde tilbake informasjon. Vi kan heller ikke leve med at de etterlatte skal føle at alle opplysninger i saken ikke er kommet fram, og at de faktiske forhold ikke er blitt kjent. Derfor er den innstillingen som nå er lagt fram, særdeles bra, og jeg slutter meg helhjertet til den.

Jeg har likevel lyst til å knytte en kommentar til det som ble sagt av Stortingets president om behovet for at det blir gitt innsyn i absolutt alt som kan være relevant, og at dette blir fulgt opp.

Forsvarspersonell har overfor Aftenposten sagt at Stortingets presidentskap ikke har fullmakt til å oppheve Forsvarets sikkerhetslover, at det er Forsvaret som skal godkjenne den som skal få innsyn, og i tillegg at Forsvaret skal vurdere om den som er sikkerhetsklarert, behøver å få innsyn i den aktuelle sak. Jeg er glad for at det blir slått fast her at det skal gis fullt innsyn, og at slike reserverasjoner ikke skal kunne finne sted. Det ville være fullstendig meningsløst om det fra Forsvarets side skulle bli lagt noen som helst restriksjoner på den gransking som nå skal finne sted.

Jeg ser ingen grunn til å tilføye noe mer utover at jeg er særdeles glad for at det er slått fast at taushetsplikten skal oppheves. Det skal gis full innsynsrett. Og ikke nok

med det, jeg vil legge til for egen regning at jeg forutsetter også at Forsvaret ikke bare forholder seg til de spørsmål som måtte komme, men at myndighetene der man føler at man har opplysninger som granskingskommisjonen kan ha nytte av, på egen kjøll bidrar til at de opplysningene kan bli kjent for granskingskommisjonen, slik at kommisjonen ikke skal være nødt til å spørre om enhver opplysning. Her må det vises positiv vilje fra absolutt alle til å komme til bunns i denne saken en gang for alle.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 1790)

J ø r g e n K o s m o gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen
- forslag nr. 2, fra Christian Holm på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes først over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om økonomiske minstestandarder i grunnskolen. Standarden må knyttes til elevenes timetall i de ulike fag og til kravet om at opplæringen skal tilpasses elevenes evner og anlegg.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 80 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.19.30)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til ny finansieringsordning for grunnskolen og videregående skole, basert på at staten betaler skolepenger direkte til den skolen der eleven selv velger å være elev.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen ble med 83 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.19.48)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:2 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam og Lena Jensen om å innføre en nasjonal minstestandard for ressurser til grunnskolen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2003 med forslag til ansvarsordninger som sikrer elever og lærlinger i grunnskolen og videregående opplæring, barn i barnehager og studenter ved ulykker som rammer den enkeltes liv og helse. Ordningen bør ses i lys av de forslag som fremmes i yrkesskadelovutvalget.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger det ikke noe vote-ringstema.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det voteres over forslaget i Dokument nr. 8:51, fra representantene Carl I. Hagen, Øyvind Vaksdal, Gjermund Hagesæter, Arne Sortevik og Karin S. Woldseth. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest mulig gi instruks og ressurser til Statnett/NVE slik at risiko rundt kraftforsyningen på Vestlandet reduseres ved at Statoils planer om et midlertidig gasskraftverk på Kollsnes kan realiseres.»

Slik presidenten har forstått det, vil forslaget kun få forslagsstillernes støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget ble med 81 mot 20 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.21.25)

Votering i sak nr. 5

Presidentskapet hadde innstillet:

1. Stortinget ber Regjeringen bruke den kompetanse den har etter gjeldende lovgivning til å fritta nåværende og tidligere tjenestemenn for taushetsplikt overfor granskingskommisjonen for Mehamn-ulykken.
2. Stortinget forutsetter at det materiale som måtte foreligge hos offentlige myndigheter fra andre undersøkelser som er avsluttet samt alle offentlige arkiver og mulig annet materiale, stilles til kommisjonens disposisjon.
3. På statsbudsjettet for 2003 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
41		Stortinget	
	21 (ny)	Spesielle driftsutgifter, Granskingskommisjonen for Mehamn-ulykken, kan overføres, bevilges med	7 000 000

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 6

Referat

1. (144) Forslag fra stortingsrepresentantene Hallgeir H. Langeland, Åsa Elvik, Ingvild Vaggen Malvik og Inge Ryan om at det for å redusere landets samlede elektrisitetsforbruk stilles krav til energieffektivitet for sluttbrukerteknologier som elektriske apparater, maskiner og utstyr (Dokument nr. 8:53 (2002-2003))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (145) Forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik og Ursula Evje om å gjennomføre folkeavstem-

ning hvor spørsmålet om et eventuelt skille mellom stat og kirke avgjøres (Dokument nr. 8:54 (2002-2003))

Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

3. (146) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 20/2003 av 31. januar 2003 om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII om opphavsrett (patentdirektivet) (St.prp. nr. 43 (2002-2003))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for energi- og miljøkomiteen og utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
4. (147) Vågan kommune sender skriv datert 20. januar 2003 med uttalelse fra kommunestyret om budsjettet for 2003
Enst.: Vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 14.25.